



promoting sCHOol environments
InClusivE of diversity based on SOGI

НАРЪЧНИК ЗА ИЗГРАЖДАНЕ НА КАПАЦИТЕТ НА УЧИЛИЩНИ ПРОФЕСИОНАЛИСТИ

Януари 2021 г.



Funded by the rights, Equality
and Citizenship (REC) Programme
of the European Union



Партньори

КМОР - Гърция

Colour Youth - Гърция

Билитис - България

LGL - Литва

АССЕРТ – Румъния

Редактори

Филипос Паганис, Colour Youth, Гърция

Спирос Бовиацис, Colour Youth, Гърция

Автори

Моника Писанкънева, Билитис, България

Боряна Атанасова, Билитис, България

Сътрудници

Давид Рама, КМОР, Гърция

Егле Кукторайте, LGL, Литва

Теодора Йон-Ротару, АССЕРТ, Румъния

Март 2021 г.

ISBN: 978-619-91900-0-5



Funded by the rights, Equality
and Citizenship (REC) Programme
of the European Union



СЪДЪРЖАНИЕ

ПОДХОД	5
Обучителни работилници	5
Онлайн модули за обучение	5
ЦЕЛИ	5
ЖЕЛАНИ РЕЗУЛТАТИ	6
СЪДЪРЖАНИЕ НА ИЗГРАЖДАНЕТО НА КАПАЦИТЕТ, КОЕТО ЩЕ СЕ ПРЕДОСТАВИ	8
МЕТОДОЛОГИЯ	9
Методи на фасилитиране	9
УЧЕБНА ПРОГРАМА	13
СЕСИЯ 1: Създаване на безопасно учебно пространство: Опознаване, определяне на основни правила, ЛГБТИК терминология	14
Дейност 1: Етикети с имена и опознаване (10 минути)	15
Дейност 2: Приветствие на участниците (10 минути)	15
Дейност 3: Попълване на въпросника за оценка преди обучението (индивидуална работа - 15 минути)	15
Дейност 4: Основни правила (15 минути)	15
Дейност 5: Проверка на очакванията (20 минути)	17
Дейност 6: Бисквитеният човек: Основни понятия и терминология (50 минути)	17
СЕСИЯ 2: Саморефлексия върху сексуалната ориентация и пола	19
Дейност 1: Какво е нормално? (30 минути)	20
Дейност 2: Откъде идват нашите нагласи? (30 минути)	21
Дейност 3: Саморефлексия за пола и сексуалната ориентация (60 минути)	22
СЕСИЯ 3: Преодоляване на стереотипите и справяне с ЛГБТИК-фобията в училище	26
Дейност 1: Поставяне на нечие място (80 минути)	27
Дейност 2: Справяне с негативни коментари и тормоз в училище	29
СЕСИЯ 4: Насърчаване на многообразието и приобщаващата училищна среда	31
Дейност 1: Моделът GEES (60 минути)	31
Дейност 2: Жива ЛГБТИК библиотека (60 минути)	37
СЕСИЯ 5: Национална правна рамка за предотвратяване на тормоза и насърчаване на многообразието в училище; оценка на настоящата училищна политика (до каква степен тя прави училището безопасно за ЛГБТИК ученици) чрез прилагане на Насоките за училища, разработени от партньорите по CHOICE	39



Дейност 1: Национална правна рамка и политики за предотвратяване на анти-ЛГБТИ тормоза (40 минути)	39
Дейност 2: Указания към училищата при въвеждането на политика за борба с тормоза / за многообразие, която включва въпроси, свързани с ЛГБТИК	40
Печатни материали: Шаблон за политика за борба с тормоза в училище	43
СЕСИЯ 6: Създаване на безопасно пространство и приобщаваща среда в класната стая	46
Дейност 1: Ролята ми на преподавател в създаването на среда, безопасна за ЛГБТИК учениците? (40 минути)	46
Дейност 2: Списък със задачи на учителя за създаване на безопасно и приобщаващо пространство в класната стая (35 минути)	47
Приобщаващи стратегии за учебна среда (печатни материали)	49
Дейност 3: Създаване на план за действие и споделяне (45 минути)	51
СЕСИЯ 7: Обобщение – следващи стъпки; Оценка на удовлетворението от обучението; Оценка на новите знания, умения, нагласи (оценка след обучение)	52
Дейност 1: Оценка на знанията след обучението, формативна и обобщаваща оценка на обучителната работилница (45 минути)	53
Дейност 2: Обсъждане на следващите стъпки, приключване и емоционална оценка (60 минути)	53
ПРИЛОЖЕНИЯ	55
Приложение 1: Въпросник за оценка преди обучението	55
Приложение 2: Въпросник за оценка след обучението	61
Приложение 3: Бисквитеният човек (работен лист):	68
Приложение 4: Речник	68
ОСНОВНИ ПОНЯТИЯ	68
Съкращението ЛГБТИК+	69
Други термини	70
РЕФЕРЕНЦИИ:	71



Настоящата Рамка за изграждане на капацитет е разработена в контекста на проекта „CHOICE: насърчаване на училищна среда, приветстваща различията, основани на сексуална ориентация и полова идентичност“. CHOICE е европейска инициатива, продължение на Hombat.eu, която има за цел насърчаване на по-приобщаваща училищна среда и борба с нетърпимостта на основата на полова идентичност, изразяване на пола, сексуална ориентация и/или полови характеристики в Гърция, България, Литва и Румъния.

Една от специфичните цели на CHOICE е да повиши капацитета на професионалистите от средните училища да подкрепят многообразието и създаването на приобщаваща училищна среда. Тази цел ще бъде реализирана чрез провеждането на семинари лице в лице с училищни професионалисти и осигуряване на онлайн модули, които да бъдат достъпни за всички заинтересовани учители, училищни съветници, училищни психолози и други образователни професионалисти.

Рамката за изграждане на капацитет се основава на ръководството за обучители, учебната програма и други материали, разработени в рамките на проекта Hombat.eu, като ги приспособява към специфичните нужди от обучение, идентифицирани в рамките на проучването на място по проект CHOICE.



ПОДХОД

Нашият подход за изграждане на капацитет включва обучение на учители „лице в лице“ и осигуряване на онлайн модули за самоподготовка, които ще бъдат свободно достъпни чрез уебсайта на CHOICE.

ОБУЧИТЕЛНИ РАБОТИЛНИЦИ

Обучението на учителите ще се проведе извън системата на формалното образование, т.е. ще бъде организирано като неформално образователно преживяване. Партньорите по проекта във всяка държава ще организират обучението под формата на работилници, а не на семинари, тъй като форматът на работилницата насърчава повече действие от страна на участниците. Организаторите ще следват подхода, ориентиран към правата на човека, който насърчава положителната социална трансформация, сближаването и интеграцията, зачитането на многообразието и неагресивното разрешаване на конфликти. Участието в обучителните работилници ще бъде доброволно и достъпно за всички. Групи от обучаващи се ще бъдат сформирани на базата на отворена покана, отправена към училища в държавите по проекта в два от най-големите градове. Обучителните работилници ще бъдат основани на участие, ориентирани към обучаващите се и базирани на опит и действия. Те ще допринесат за придобиване на житейски умения и подготовка за активно гражданство. Конкретните обучителни дейности ще включват както индивидуално, така и групово учене с колективен подход. Те ще бъдат холистични и ориентирани към процесите и съобразени с нуждите на участниците.

Работилниците за обучение на учители ще се провеждат с помощта на опитни фасилитатори. Ще се използва по-скоро методът на **фасилитиране**, отколкото на лекции, тъй като е по-подходящ за възрастни учащи и насърчава взаимодействието и активното участие.

Продължителност: Всеки обучителен семинар ще бъде с продължителност 14 часа, организиран в рамките на 2 или 3 последователни дни (в зависимост от възможностите на участниците).

ОНЛАЙН МОДУЛИ ЗА ОБУЧЕНИЕ

Онлайн модулите за обучение ще се основават на същата учебна програма като присъствените семинари. Основната разлика ще бъде отсъствието на фасилитатор. Ще бъде изготвено кратко ръководство за използване на онлайн инструментите за обучение, за да се помогне на потребителите да следват структуриран процес на самоподготовка.

Партньорите по проекта CHOICE ще бъдат на разположение да предоставят онлайн помощ на потребителите на онлайн модулите за обучение при поискване.

ЦЕЛИ

Целта на процеса за изграждане на капацитет, който ще бъде реализиран в рамките на проекта CHOICE, е:



- Повишаване на капацитета на учителите/училищните професионалисти за въвеждане и прилагане на ефективни политики за многообразие за насърчаване на безопасни и подходящи за ЛГБТИК хората училища.

Специфичните цели на рамката за изграждане на капацитет са:

- Подобряване на познанията за ЛГБТИК идентичностите и специфичния опит на ЛГБТИК учениците в училище;
- Изграждане на компетентности (т.е. знания, умения и нагласи) за ефективни начини за реагиране на тормоза срещу ЛГБТИК хора и осигуряване на подкрепа за ЛГБТИК ученици, която подобрява тяхното благосъстояние в училище;
- Мотивиране за саморефлексия и справяне със собствените стереотипи на ЛГБТИК, които подсъзнателно могат да ограничат действията в подкрепа на безопасни и подходящи за ЛГБТИК хората училища;
- Задействане на действия за разработване и прилагане на политики за многообразие (в училища, които преди не са имали такава); подобряване на съществуващите политики (където са налични); прилагане на най-добрите международни практики в подкрепа на безопасни и подходящи за ЛГБТИК хората училища;
- Насърчаване на редовното оценяване на училищните политики за борба с тормоза и многообразие и тяхното усъвършенстване по отношение на променящите се обстоятелства.

ЖЕЛАНИ РЕЗУЛТАТИ

Проектът CHOICE ще включва 250-340 учители от Гърция, България, Литва и Румъния в работилници за присъствено или синхронно обучение и поне още 80 учители в онлайн обучение.

Обучените учители се очаква да изградят:

Социални и граждански компетенции: задълбочено разбиране на нуждите на ЛГБТИК учениците и как да се улесни създаването на безопасна и подходяща за ЛГБТИК хората училищна среда;

Чувство за инициатива: за въвеждане и/или надграждане и подобряване на училищната политика за многообразие и борба с тормоза;

Самосъзнание: за начина, по който собствените подсъзнателни стереотипи за ЛГБТИК могат да изиграят отрицателна роля при формирането на отношение към ЛГБТИК хората и ограничаваща роля при разработването на специфични за училището действия за справяне с хомофобията, бифобията и трансфобията.

Мотивация за оценка на резултатите и усъвършенстване на съществуващите политики за многообразие. Обучаващите се ще получат конкретни насоки и инструменти за редовно оценяване и ще бъдат мотивирани да го провеждат поне веднъж годишно.

Друг очакван резултат от обучителния процес е действителното въвеждане и прилагане на училищни политики за многообразие и борба с тормоза в по четири пилотни училища в Гърция, България, Литва и Румъния (общо 16 училища). Партньорите по проекта CHOICE ще предоставят подкрепа на пилотните училища при въвеждането и прилагането на политиките за



многообразие, както и при оценката на техния краткосрочен ефект. Очаква се пилотните училища да приложат конкретни действия за справяне с анти-ЛГБТИК тормоза, като осигурят подкрепа за ЛГБТИК учениците и оформят добре настроена към ЛГБТИК хората училищна среда.



СЪДЪРЖАНИЕ НА ИЗГРАЖДАНЕТО НА КАПАЦИТЕТ, КОЕТО ЩЕ СЕ ПРЕДОСТАВИ

Съдържанието на работилниците за изграждане на капацитет е разработено въз основа на оценката на потребностите от обучение, проведена по време на проучването на място (фокус групи и онлайн проучване) по проекта CHOICE. Потребностите, които са идентифицирани в Гърция, България, Литва и Румъния, са доста сходни. Те могат да бъдат обобщени, както следва:

- Нужда от получаване на повече информация за ЛБГТИК идентичностите, основните понятия и терминологията;
- Нужда от добро познаване на националната правна рамка за предотвратяване на тормоза в училище и конкретни идеи как да се използва за предотвратяване/справяне с тормоза срещу ЛБГТИК ученици;
- Нужда да се научи за добрите международни практики за създаване на приобщаващи училища;
- Нужда от размишление върху собствените несъзнателни предубеждения, които формират отношението към ЛБГТИК хората;
- Нужда от изграждане на мотивация за действие и лична ангажираност в работата за безопасна и приобщаваща училищна среда;
- Нужда да се подобри сътрудничеството между учители и родители в горния процес и конкретни идеи как да се подкрепят родителите на ЛБГТИК ученици и ЛБГТИК училищните професионалисти.

Обучението включва следните модули, които ще бъдат представени подробно в раздела **УЧЕБНА ПРОГРАМА**:

- Сесия 1:** Създаване на безопасно учебно пространство: опознаване, определяне на основни правила, ЛБГТИК терминология
- Сесия 2:** Саморефлексия върху сексуалната ориентация и пола
- Сесия 3:** Преодоляване на стереотипите и справяне с ЛБГТИК-фобията в училище
- Сесия 4:** Насърчаване на многообразието и приобщаващата училищна среда
- Сесия 5:** Национална правна рамка за предотвратяване на тормоза и насърчаване на многообразието в училище; оценка на настоящата училищна политика (до каква степен тя прави училището безопасно за ЛБГТИК ученици) чрез прилагане на Насоките за училища, разработени от партньорите по CHOICE;
- Сесия 6:** Създаване на безопасно пространство и приобщаваща среда в класната стая
- Сесия 7:** Обобщение – следващи стъпки; Оценка на удовлетворението от обучението; Оценка на новите знания, умения, нагласи (оценка след обучение)



МЕТОДОЛОГИЯ

Обучителните работилници ще имат за цел да увеличат знанията и капацитета на участниците. Чрез различни видове методи за обучение, фасилитаторите ще изградят нови умения и нови нагласи във всеки човек.

Някои от ключовите прилагани методи ще бъдат фокусирани върху работа с и промяна на настоящите нагласи и страхове, споделяне на емоции и преживявания, както и саморефлексия. Ще се използва комбинация от обучение за факти и емоционално обучение, за да се помогне на обучаваните се да установят връзката между това, което се случва в обучението, и реалния живот.

Опитните фасилитатори ще прилагат различни стилове на фасилитиращи техники за постигане на различни цели. Те ще включват работа с ЛГБТИК терминологията и предоставяне на нова информация за ЛГБТИК самоличности, опит, както и съвети за създаване на безопасно и приобщаващо пространство в училище. Участниците ще научат как да въвеждат и прилагат политики за многообразие в училищата и ще бъдат насърчавани да споделят свои собствени идеи и концепции. Чрез различни неформални методи на обучение като емоционално учене, обучаваните се ще имат възможността да се поставят на мястото на други хора, за да могат да се доближат малко до реалния опит на ЛГБТИК хората и други малцинства, за да разберат истински какво преживяват тези хора ежедневно. На участниците ще бъдат възложени различни задачи и роли, те ще работят в групи, след като се опознаят. Всеки участник ще бъде насърчаван да изрази мнението си открито, но с уважение към темата и другите хора в групата. Основната цел на сесиите ще бъде да се насърчат обучаваните се да прилагат директно наученото в училище и в клас.

МЕТОДИ НА ФАСИЛИТИРАНЕ

Фасилитаторите ще комбинират индивидуалното учене (саморефлексия и писмен отговор на въпроси) с работа в малки групи и дискусии в големи групи, за да създадат разнообразна и ангажираща учебна среда. Ще бъдат използвани упражнения за разчупване на леда и за изграждане на екип с цел установяване на атмосфера на откритост и доверие.

Няма да представяме подробно всеки метод на работа, който би могъл да бъде приложен, защото опитни фасилитатори ще подготвят свои собствени последователности от упражнения, за да стимулират групата.

Най-често срещаните методи на работа, които насърчават свободния поток от идеи, са изброени по-долу:

Мозъчна атака (брейнсторминг): мозъчната атака е много полезна техника в случаите, когато в дискусията се въвежда нова тема, когато трябва бързо да генерираме идеи или когато групата трябва да проучи основна концепция. Мозъчната атака съчетава спокоен, неформален подход към решаването на проблеми с латерално мислене. Тя насърчава хората да откриват мисли и идеи.

Писане на стена: друга форма на мозъчна атака с вариацията, че участниците не казват на глас идеите си, а вместо това ги пишат на лист хартия (напр. лепящи се бележки) и ги залепват на стената или дъската за писане. Това предоставя възможност на участниците да мислят



индивидуално, без да бъдат повлияни от идеите на другите в групата. След това лепящите се бележки могат да бъдат категоризирани в групи, ако участниците установят общи черти между различни идеи.

Групова работа: Груповата работа създава условия за включване на участниците през целия период на учене; овладяване на механизмите на сътрудничество; развиване на високо ниво на комуникативни умения у участниците; акцент върху сътрудничеството, а не състезателния характер на човешките отношения; взаимопомощ, а също и взаимно стимулиране за напредък в процеса на обучение; обучение на участниците да изразяват и отстояват правата си като индивидуални обучаващи се, а също така да споделят отговорности в група учещи; изграждане на модел на обществено съзнание и участие.

Казуси: Казусите са много ефективни при предоставянето на нови или неочаквани идеи по дадена тема, оспорване на съществуващите предположения и теории, предлагане на практически насоки за решаване на даден проблем, отваряне на нови насоки за учене. Казусите трябва да бъдат разработени по такъв начин, че да поставят под въпрос установените социокултурни вярвания, които могат да доведат до дискриминация и неравенство. Тъй като те представят проблем по обобщен, хипотетичен начин, казусите са доста ефективни при обсъждането на чувствителни теми като дискриминация, неравенства, тормоз, насилие и други важни въпроси, тъй като създават дистанция между участниците и реалната ситуация, като по този начин правят дискусията по-малко заплашителна.

Ролева игра: Ролевите игри са кратки сцени, изиграни от членовете на групата, за предпочитане по-малки групи. Историите в сцената се използват за пресъздаване на реална ситуация и предоставят възможност на участниците да видят как биха реагирали и как биха се чувствали в такива ситуации. Ролевата игра е много мощен и ефективен инструмент за стимулиране на по-задълбочено разбиране на дадена ситуация и за създаване на съпричастност. Също така трябва да се обърне внимание на всички стереотипи, които могат да се появят по време на ролевата игра (тъй като стереотипите често действат като отправни точки за събиране на информация за това как да се изиграят ролите). Фасилитаторът трябва да има активна роля в оспорването на тези стереотипи, като поставя под въпрос степента, в която те наистина отговарят на реалността.

Фасилитаторите също така ще насърчават активното слушане и ученето чрез емоции.

Активното слушане е умение, което е полезно за всеки да развие. То помага наистина да разберете какво казват хората в разговори и срещи (а не само това, което искате да чуете или мислите, че чувате). Това е и особено полезен инструмент за използване по време на обучения, тъй като може да помогне да изградите положителна среда и да се свържете истински с другите хора.

Учене чрез емоции: Ученето чрез емоции е един от най-мощните учебни инструменти, защото емоциите от преживяванията оставят най-силен отпечатък в нас и ни вълнуват. Много хора изпитват трудности да схванат същността на проблема и наистина да се поставят на мястото на някого, освен ако не са предизвикани емоционално. Разбира се, преди всяко упражнение, включващо тази техника, е важно да предупредите участниците, че дейността може да бъде по-емоционална за някои от тях и може да предизвика появата на различни чувства и емоции. Не на последно място, фасилитаторите ще реагират активно на негативни нагласи или коментари и няма да ги оставят незабелязани.



Реакция на негативни нагласи и коментари

Изключително важно е да се знае, че теми като сексуална ориентация, полова идентичност, полово многообразие и дискриминация могат да провокират изразяването на негативни и обидни мнения и коментари сред участниците. Подобни коментари често могат да провокират емоции и да предизвикат емоционална травма за други хора в групата. Фасилитаторът ще наблюдава всеки участник и неговото настроение от самото начало, за да изгради представа кой и как може да реагира или да бъде провокиран.

Упражнение за дишане

След всяка дейност, която би могла да предизвика емоции и травми, ще има кратка техника или дейност за релаксация, за да се намали тревожността и да се избегнат допълнителни провокиращи събития.

Техника на фокусиране върху дишането

Тази техника на дълбоко дишане използва образи или фокусиращи думи и фрази.

Можете да изберете фокусираща дума, за която да мислите, която да ви кара да се усмихвате, да се чувствате спокойни или просто е неутрална. Примерите включват „спокойствие“ или „отпусни се“, но може да е всяка дума, която ви харесва, за да се съсредоточите и да я повтаряте по време на упражнението.

Като увеличавате упражнението за фокусиране върху дишането, можете да започнете с 10-минутна сесия.

За да го направите:

1. Седнете или легнете на удобно място.
2. Отведете съзнанието си към вдишванията, без да се опитвате да промените начина си на дишане.
3. Редувайте между нормално и дълбоко вдишване няколко пъти. Забележете всякакви разлики между нормалното дишане и дълбокото дишане. Забележете как коремът ви се разширява при дълбоките вдишвания.
4. Обърнете внимание на усещането за повърхностно дишане в сравнение с дълбокото дишане.
5. Упражнявайте дълбокото си дишане в продължение на няколко минути.
6. Поставете едната ръка под пъпа си, като държите корема си отпуснат, и забележете как той се издига при всяко вдишване и пада при всяко издишване.
7. Изпускате силна въздишка при всяко издишване.
8. Започнете упражнението по фокусиране върху дишането, като комбинирате това дълбоко дишане с образи и фокусираща дума или фраза, които ще подпомогнат отпускането.
9. Можете да си представите, че въздухът, който вдишвате, носи вълни на мир и спокойствие в тялото ви. Кажете мислено: „Вдишване на мир и спокойствие“.
10. Представете си, че въздухът, който издишвате, отмива напрежението и безпокойството. Можете да си кажете: „Издишване на напрежение и безпокойство“.

Оценка на обучението



Всяка обучителна работилница ще започва с попълване на въпросник за предварителна оценка от участниците, за да се проверят техните знания и отношение към ЛГБТИК хората и правенето на училищата по-отворени и приобщаващи за тях. В края на обучението промяната в знанията/нагласите ще бъде проверена чрез попълване на въпросник след обучението. Образците на двата въпросника са предоставени в последния раздел „Приложения“.

След приключване на някои от дейностите (например след ролеви игри, симулации) ще се използва рефлексия, за да се проверят чувствата и мислите на участниците. Споделянето на тези мисли и чувства ще помогне на фасилитатора да разбере междинния ефект от обучението и да промени следващите части, ако е необходимо.

Индивидуално онлайн обучение

За модулите за онлайн обучение потребителите ще бъдат насърчавани да прочетат Краткото ръководство, което ще им помогне да се включат в структуриран индивидуален процес на обучение, който отговаря на техните нужди. Те ще бъдат поканени да направят тест за самооценка, който определя съществуващите им знания и нагласи към ЛГБТИК хората. Също така ще бъдат поканени да отговорят на въпроси, които оценяват техните училища по отношение на политика за многообразие, отворена към ЛГБТИК хора.

Въз основа на резултатите от самоизпитването, онлайн обучаващите се ще могат да избират от учебните материали/модули, които се качват в уеб сайта на проекта, и да изградят своя индивидуализирана учебна програма.



УЧЕБНА ПРОГРАМА

Целева група: Учители, директори, училищни съветници, психолози, социални педагози и други училищни професионалисти.

Размер на групата: 15-20 души.

Обща продължителност: 14 часа (разпределени в 2 или 3 дни); 7 сесии по 2 часа.

- Сесия 1:** Създаване на безопасно учебно пространство: опознаване, определяне на основни правила, ЛГБТИК терминология
- Сесия 2:** Саморефлексия върху сексуалната ориентация и пола
- Сесия 3:** Преодоляване на стереотипите и справяне с ЛГБТИК-фобията в училище
- Сесия 4:** Насърчаване на многообразието и приобщаващата училищна среда
- Сесия 5:** Национална правна рамка за предотвратяване на тормоза и насърчаване на многообразието в училище; оценка на настоящата училищна политика (до каква степен тя прави училището безопасно за ЛГБТИК ученици) чрез прилагане на Насоките за училища, разработени от партньорите по CHOICE;
- Сесия 6:** Създаване на безопасно пространство и приобщаваща среда в класната стая
- Сесия 7:** Обобщение – следващи стъпки; Оценка на удовлетворението от обучението; Оценка на новите знания, умения, нагласи (оценка след обучение)



СЕСИЯ 1: Създаване на безопасно учебно пространство: Опознаване, определяне на основни правила, ЛГБТИК терминология

Цели на сесията

- Опознаване.
- Създаване на екипен дух, безопасно пространство и учебна среда.
- Събиране на очакванията на участниците от обучението.
- Проверка на индивидуалните познания за ЛГБТИК идентичностите.
- Предоставяне на участниците на основни знания за ключовите понятия и терминология, които ще бъдат използвани по време на обучението.
- Запознаване на участниците с програмата на обучението и графика.

Очаквани резултати от обучението

След завършване на този модул, обучаващите се трябва да могат:

- Да научат имената на останалите участници.
- Да разберат собствените си нужди/очаквания от обучението.
- Да научат за проекта CHOICE.
- Да научат за програмата на обучението и какво ще бъде постигнато през 14-те часа на обучението.
- Да научат ключови понятия, които ще се използват по време на обучението.
- Да приемат основните правила.

Общ план на сесията

Дейност	Продължителност (минути)
Дейност 1: Етикети с имена и опознаване (упражнение за разчупване на леда)	10
Дейност 2: Приветствие на участниците, представяне на проекта CHOICE, програмата на обучението и графика	10
Дейност 3: Попълване на въпросника за оценка преди обучението	15
Дейност 4: Основни правила	15
Дейност 5: Проверка на очакванията	20
Дейност 6: Бисквитеният човек: Основни понятия и терминология	50
Общо	120



ДЕЙНОСТ 1: ЕТИКЕТИ С ИМЕНА И ОПОЗНАВАНЕ (10 МИНУТИ)

Материали: Етикети с имена, включително местоимения (ако не е направено преди началото на обучението, помолете всеки участник да попълни и сложи етикет с името си)

Подготовка: уверете се, че участниците седят в кръг, така че да виждате всеки участник и да им дадете възможност да се включат в дискусиата.

Помолете участниците да споделят името си, работата си и нещо, което според тях е важно за тях самите. „Важното“ нещо може да бъде лично, аспект от собственото им многообразие или във връзка с работата.

ДЕЙНОСТ 2: ПРИВЕТСТВИЕ НА УЧАСТНИЦИТЕ (10 МИНУТИ)

Метод: презентация

Материали: мултимедийна презентация

Фасилитаторът приветства участниците и прави кратко представяне на проекта CHOICE, партньорството, осигурявайки видимост на финансирането от ЕС – мултимедийна презентация. Представят се целите на проекта, ключовите дейности, както и обобщение на резултатите от изследванията на място и идентифицираните нужди от обучение.

След това фасилитаторът представя общ преглед на програмата на обучението, какво се очаква да научат участниците в 14-часовото обучение, както и графика.

ДЕЙНОСТ 3: ПОПЪЛВАНЕ НА ВЪПРОСНИКА ЗА ОЦЕНКА ПРЕДИ ОБУЧЕНИЕТО (ИНДИВИДУАЛНА РАБОТА - 15 МИНУТИ)

Метод: изследователски, подпомагащ самооценяване.

Материали: разпечатани въпросници (може да се използват и електронни формуляри)

Подготовка: уверете се, че всички са седнали удобно и имат възможност да пишат. Раздайте въпросниците за оценка преди обучението на хартиен носител или, ако всички участници имат смартфони, предоставете интернет адреса, където е достъпен електронният формуляр.

Обяснете на групата, че ще извършваме тази дейност, за да съберем конкретна информация, която ще помогне да се оцени ефектът от обучението; на същите въпроси ще отговаря всеки участник в началото и след края на обучението, за да се проверят промените в нивото на знания/нагласи/мотивация за действие. Всеки участник получава разпечатан формуляр за оценка преди обучението / или уеб адрес. Отделете 15 минути за попълване на въпросниците и ги съберете (ако са на хартиен носител). И накрая дайте възможност на участниците да споделят своите мисли/чувства във връзка с тази дейност с останалата част от групата (ако има време).

ДЕЙНОСТ 4: ОСНОВНИ ПРАВИЛА (15 МИНУТИ)

Метод: размисъл, активност с участие.

Материали: флипчарт, маркери, мултимедийна презентация



Задайте на цялата група следния въпрос: Според вас кои са най-важните параметри за извличане на максимума от тази група и обучение?

Ако е необходимо, обяснете, че под параметри имате предвид начина, по който участниците трябва да се държат, да говорят и изразяват себе си и своите мнения по време на обучителните сесии. Помолете ги да измислят свои собствени основни правила. Участниците споделят своите основни правила устно и фасилитаторът ги записва на дъската/флипчарта. След като всички са взели участие, групата преглежда основните правила и добавя правила, ако липсват. Накрая фасилитаторът може да представи (ако избере да го направи) списък с препоръчани основни правила на екрана на проектора или флипчарта и може да се проведе дискусия за пропуснатите правила.

Бележка: Трябва да се формулира специално правило за реакция на унизителни коментари. Обяснете на участниците, че това правило, ако бъде прието от цялата група, ще помогне на всички да се чувстват в безопасност и комфортно. Също така е важно изчерпателният списък, който ще се оформи, да бъде поставен на видно място в помещението и да бъде направено съобщение, че това ще бъдат нашите групови насоки за взаимодействие по време на обучението. Дръжте списъка с основните правила на видно място през всички сесии, занимаващи се с безопасно пространство. Познавайте се на основните правила, ако някой не се придържа към тях, и напомнете на всички за съгласието им да спазват правилата.

Препоръчителни основни правила

Покажете уважение, за да получите уважение: покажете уважение към другите, като отдавате цялото си внимание на човека, който има думата (разрешение да говори).

Бъдете в настоящия момент: опитайте се да сте фокусирани и да се включвате, доколкото е възможно. Избягвайте да гледате телефона си или да отговаряте на обаждания по време на сесиите.

Запазете поверителността: това, което споделяме в тази група, ще остане в тази група.

Опитайте се да бъдете отворени: ще бъдем максимално отворени и честни, без да разкриваме личните проблеми на другите (семейството, съседите или приятелите). Няма проблем да обсъждаме ситуации, но няма да използваме имена или друга разкриваща самоличността информация. Например няма да кажем: „По-големият ми брат...“, а вместо това ще кажем: „Познавам човек, който...“

Имате право да пропуснете: винаги е приемливо да пропуснете (тоест да кажете „предпочитам да не го правя“ или „не искам да отговоря“).

Не прекъсвайте: опитайте се да не прекъсвате други хора, докато говорят.

Уважавайте мнението на другите хора: можем да не се съгласим с гледната точка на друг човек, без да го омаловажаваме.

Да се погрижим да заявяваме своите мнения: ще изразяваме своите мнения, като използваме първо лице, и ще избягваме да използваме „ти“. Например „Мисля, че да си добър е важно“. Не „Ти си просто злобен“.

Опитайте се да бъдете чувствителни към многообразието: ще помним, че хората в групата може да се различават по културен произход, сексуална ориентация и/или полова идентичност



или изразяване на пола и ще внимаваме да не правим нечувствителни или лекомислени коментари.

Анонимност: може да зададете всякакъв въпрос, като използвате полето за предложения.

Опитайте се да приемете себе си и другите: няма проблем в това да се чувствате неудобно – възрастните също се чувстват неудобно, когато говорят за чувствителни и лични теми като сексуалността.

Изкарайте си добре: чудесно е да си изкарате добре. Създаването на безопасно пространство означава да се съберем като общност, да се подкрепяме взаимно и да се наслаждаваме на качествата на другите.

[Адаптирано от: GLSEN, n.d.]

ДЕЙНОСТ 5: ПРОВЕРКА НА ОЧАКВАНИЯТА (20 минути)

Име на метода: Размисъл, активност с участие.

Помолете участниците да споделят с групата първото нещо, което им хрумне, но което е свързано с работилницата. Това може да е дума или твърдение, чувство, очакване и др. Споменете, че няма нужда да се мисли прекалено усилено – по-добре е да се каже първото нещо, което се е появило в съзнанието.

Помолете участниците да напишат на една лепяща се бележка своите очаквания, а на друга – своите съмнения/предизвикателства, свързани с обучението: по едно очакване на бележка. Същото важи и за предизвикателствата. Дайте 3-5 минути за това. След това помолете участниците да се изправят и да поставят лепящите се бележки на флипчарт. Помолете ги да подредят очакванията и предизвикателствата в различни групи/теми, докато четат на глас написаното. Прегледайте всяка лепяща се бележка и прочетете всичко на глас. Обобщете, като разгледате първо предизвикателствата и след това очакванията на групата, като предоставите информация как обучението ще помогне да се отговори на тях.

ДЕЙНОСТ 6: БИСКВИТЕНИЯТ ЧОВЕК: ОСНОВНИ ПОНЯТИЯ И ТЕРМИНОЛОГИЯ (50 минути)

Водещият може да избира между това упражнение и Джендър еднорога, който е препоръчван като по-малко зависим от бинарните концепции за пола: **Джендър еднорог**¹.

В зависимост от познанията на групата, фасилитаторът може вместо това да използва този инструмент, за да направи дейността по-приобщаваща и по-малко бинарна. Препоръчваме да се използва Бисквитеният² човек, в случай че групата, с която работим, няма предишни познания, тъй като може да изглежда по-ясен и лесен за проследяване за участниците. Графиката на Джендър еднорога също може да бъде показана като послание, че има за обсъждане повече от това, за което Бисквитеният човек дава възможност.

Метод: презентация, споделяне в групи

¹ <https://transstudent.org/gender>

² <https://www.genderbread.org/>



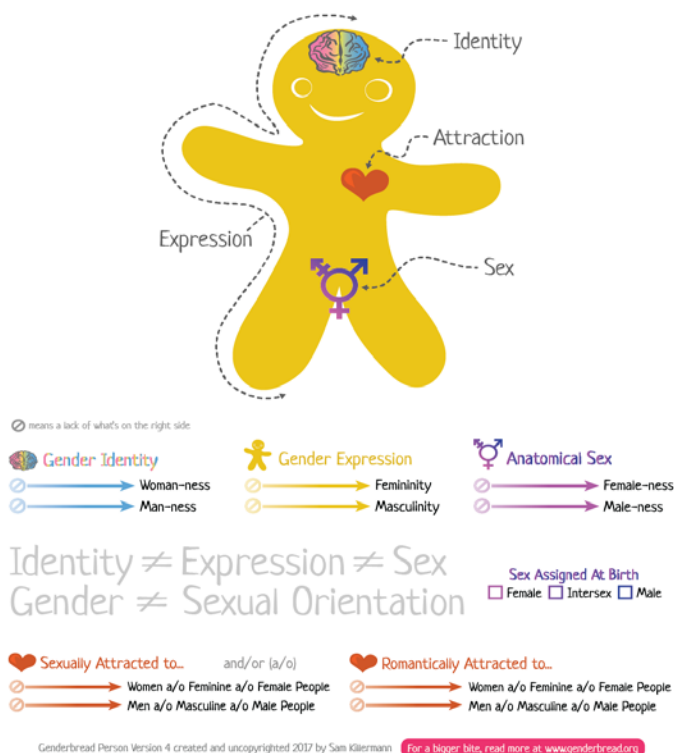
Материали: проектор или флипчарт, отпечатани копия на Бисквитения човек за всеки участник

Цели: Разбиране на различни термини, свързани с пола и сексуалността, и как да ги обясним по взаимно свързан начин.

Основна дейност: 35 минути

Бисквитеният човек е визуален инструмент, който съчетава различни термини, които са важни за пола и сексуалността.

The Genderbread Person v4 by its pronounced METROsexual



За да изпълните тази дейност, трябва да посетите страницата-източник на Бисквитения човек и да прочетете обясненията, за да разберете за какво става въпрос.

Започнете с раздаването на разпечатани празни копия на Бисквитения човек (работен лист). Можете да го покажете на проектор или да го нарисувате на флипчарт.

След това представете категориите, в които се групират термините: „Полова идентичност“, „Изразяване на пола“, „Биологичен/анатомичен пол“, „Романтично привличане“/„Сексуално привличане“.

Поканете участниците да отделят време, за да попълнят празните места в работните си листове, като поставят всичките 4 термина, където смятат, че трябва да бъдат. След това започнете да преглеждате всяко празно място на Бисквитения човек заедно с цялата група и помолете участниците да обяснят всеки термин.



Заедно с участниците попълнете това, което не е обяснено, и/или направете подобрения в това, което не е достатъчно добре обяснено.

След това, с показано пред всички изображение на Бисквитения човек, започнете да преглеждате някои от основните термини, свързани с тези 4 термина от изображението. Например: думата „лесбийка“ е свързана със сексуалното/романтичното привличане и е сексуална ориентация. Думата „транс“ е свързана с половата идентичност на човека.

По избор: Попитайте дали участниците биха искали да се разпределят по двойки или групи от по 3 души. Те могат да споделят помежду си и да обсъдят личния си опит, идентичност и изразяване, свързани с половата идентичност. Ако участниците не желаят да споделят лична информация, могат да споделят история от медиите, на която са попадали, като илюстрация за многообразието на половете/половата идентичност.

Ако фасилитаторите смятат, че групата участници изобщо не е запозната с терминологията, те могат да решат да направят презентация с основните термини и след това да оставят време за въпроси и открита дискусия, вместо да разделят участниците в групи.

Изразяване на пола, биологичен пол, сексуално и романтично привличане. (тази част от дейността е доброволна)

Обсъждане: 10 минути

Когато цялата група се събере отново, фасилитирайте дискусията, задавайки следните въпроси:

- Как се чувствахте, занимавайки се с тази дейност?
- Беше ли лесно/трудно? Защо?
- Какво научихте?
- Какво ви изненада?

Уверете се, че участниците са наясно с факта, че не е необходимо да споделят личния си опит и информация в голямата група, ако не биха искали да го направят.

Заклучение: 5 минути

Отбележете колко е важно да не се бъркат термините, особено когато става въпрос за стереотипи и стигми. Попитайте ги за примери.

И накрая, ако все още имате време и искате, можете да проведете дискусия с участниците относно бинарността на биологичния и социалния пол в нашето общество. Това зависи от цялата група.

Списък с основните понятия и терминология е наличен в **Приложенията** (вижте Речника).

Източник: Genderbread Person Activity

[Адаптирано от: SCI International, 2019 г.]

СЕСИЯ 2: Саморефлексия върху сексуалната ориентация и пола

Цели

- Насърчаване на размисъл върху нагласите, свързани със сексуалното многообразие;



- Критичен поглед върху хетеронормативните нагласи и научаване как да се избегне хетеронормативността;
- Повишаване на осведомеността относно преживяванията във връзка със сексуалната ориентация и пола;
- Създаване на по-добро разбиране на половите роли чрез размисъл върху това как всеки участник се справя с тях;
- Предоставяне на информация и обучение за термини, свързани със сексуалното многообразие.

Очаквани резултати от обучението

След този модул, обучаващите се трябва да могат:

- Да размишляват за отношението към сексуалното и половото многообразие, половите роли;
- По-добре да разбират въздействието на хетеронормативните нагласи и да знаят как да се справят с хетеронормативността в ежедневието;
- Да отговарят на въпроси, свързани със сексуалното и половото многообразие и нормативността, зададени от други колеги, учители и ученици; да им помогнат да разберат по-добре тези теми и да им помогнат да разпространят знанията.
- Да изградят необходимите умения, за да реагират на митовете за ЛГБТИК с повече увереност и да преодоляват свързаните с ЛГБТИК стереотипи.

[Базирано на: Lesta et al., 2018 г.]

Дейност	Продължителност (минути)
Дейност 1: Какво е нормално?	30
Дейност 2: Откъде идват нашите нагласи?	30
Дейност 3: Саморефлексия за пола и сексуалната ориентация	60
Общо	120

ДЕЙНОСТ 1: КАКВО Е НОРМАЛНО? (30 минути)

Тема: посочване, че „нормално“ и „нормативност“ е нещо субективно и нещо, което не съществува

Метод: дискусия

Идеята на тази дейност е да предизвика дискусия за това какво е „нормално“ въз основа на тривиални въпроси от ежедневието.

Материали: Листове хартия, химикалки, места за сядане

Въведение: 5 минути



Раздайте листове и химикалки. След това обяснете, че ще задавате въпроси и всеки участник ще пише мълчаливо отговорите.

Основна дейност: 5 минути

Въпросите не трябва да са свързани с факти, а по-скоро трябва да е възможно всеки участник да им отговори въз основа на мнение.

Не отделяйте твърде много време за тази дейност, всеки трябва да може просто да напише това, което първо му хрумне.

Примери за въпроси:

- Колко квадратни метра е малък апартамент?
- Какъв е доходът на човек, който печели много?
- Кои са най-добре платените професии?
- От каква възраст човек вече не се смята за млад?
- Колко литра вода е нормалното количество на ден?
- Колко кафета на ден трябва да пие човек?
- Колко чифта обувки трябва да притежава човек?
- Какво никога не трябва да липсва в дамската чанта? Трите основни неща
- Добавете свои собствени въпроси, свързани със сексуална ориентация, пол и изразяване на пола.

Обсъждане: 5-15 минути

Сравнете отговорите и започнете малка дискусия:

- Защо отговорите са различни? Как?
- Кой определя какво се смята за нормално?
- Личната история на всеки човек отразява ли се върху начина, по който мислим за тези теми и за това какво е „нормално“?
- Възприятията за „нормално“ в обществото оказват ли влияние върху нас?

Заклучение: 5 минути

Благодарете на участниците за участието и им напомнете, че това, което възприемаме като „нормално“, може да не е истината за друг човек, и това е напълно приемливо. „Нормално“ е нещо много субективно и не е проблем то да бъде различно за всички. Това, че нещо се смята за „нормално“, не означава, че е подходящо за нас, точно както „нормалното“ на всеки човек може да бъде различно от това на другия.

[Адаптирано от: SCI International, 2019 г.]

Дейност 2: Откъде идват нашите нагласи? (30 минути)

Методи: презентация, последвана от дискусия

Материали: мултимедийна презентация



Подгответе презентация на PowerPoint (вижте пример в приложенията) със статистически данни и инфографики, представящи последиците от половите стереотипи (статистика за родителския отпуск, разликата в заплащането, професионалната сегрегация, насилието, основано на пола, високите нива на смъртност при мъжете и т.н.). След презентацията започнете кратка дискусия по представените теми, дайте думата на хората, които може да искат да зададат своите въпроси или имат затруднения в разбирането на някои от статистическите данни и инфографики. След това обсъдете каналите, по които получаваме информацията за пола, сексуалната ориентация, половата идентичност и половите характеристики: приказки, представяне на мъже и жени в книги, списания, медии и др. Помолете участниците да помислят за такива примери и ги обсъдете. Използвайте скорошни примери, идващи от националните медии/учебници и др.

ДЕЙНОСТ 3: САМОРЕФЛЕКСИЯ ЗА ПОЛА И СЕКСУАЛНАТА ОРИЕНТАЦИЯ (60 минути)

Метод: Саморефлексия, разговор

Материали: разпечатани въпросници за саморефлексия, достатъчно място за всеки да намери уединение

Какво трябва да знаете: Хората в групата трябва да са развили чувство на доверие един към друг и всеки да има поне един човек, на когото да се чувства комфортно да споделя лични истории. Методът може да провокира хора да се разкрият пред човека, с когото говорят. Методът може да извика чувствителни спомени, така че трябва да има място и време за хората да се успокоят след това. Разбира се, хората могат да споделят толкова, колкото искат. Фасилитаторът трябва да избере кои въпроси да включи в тази дейност и кои да не използва. Ако се очаква някои въпроси да предизвикат силни емоции, те може да бъдат оставени настрана.

Въведение: 5 минути

Фасилитаторът представя дейността за саморефлексия и обяснява, че участниците ще се съберат по двойки с някого, с когото се чувстват комфортно. Важно е да отбележите, че участниците трябва да запазят за себе си това, което им казва партньорът. След това фасилитаторът раздава въпросниците за тази дейност.

Основна дейност: 40 минути

Участниците могат да отидат където пожелаят, за да помислят спокойно как да отговорят на въпросите и да ги обсъдят с партньора си. След определено време те трябва да се върнат. (Можете да използвате всички или само някои въпроси от въпросника, даден по-долу.)

Обсъждане: 10 минути

Групата отново се събира в помещението. Фасилитаторът пита участниците как е минала саморефлексията и как са се чувствали след това. Уверете се, че участниците не споделят твърде много неща от разговорите. Няма проблем, ако никой не иска да сподели.

Заклучение: 5 минути

Кажете на участниците, че ще бъдете наоколо, в случай че някой иска да сподели с вас или има нужда от подкрепа.

Съберете се с друг човек, с когото се чувствате комфортно, ако е възможно.



Полът/Сексуалната ориентация и аз

Отделете няколко минути, за да отговорите на следните въпроси за себе си. След това по двойки се опитайте обсъдите отговорите си. Вие решавате колко бихте искали да спделите с партньора си в тази дейност.

- Какво означава за вас да сте мъж, жена, небинарен, лесбийка, гей, транс и т.н.?
- Как си представяте образа на жена и мъж?
- Чувствате ли, че сте в по-благоприятно или в по-неблагоприятно положение поради определения при раждането ви пол? Какво?
- Чувствате ли, че трябва да се държите по определен начин поради пола си?
- Какво се случва, ако или когато не се държите по този начин?
- Притеснява ли ви нещо в поведението на другите по отношение на пола и сексуалната ориентация? Какво е то?

Полът и сексуалната ориентация в ежедневието

Изберете 2 до 4 въпроса, на които бихте искали да отговорите и след това да обсъдите. Отделете няколко минути, за да обмислите сами всеки въпрос, и след това споделете в малката група/двойка.

- Как обикновено говорите за мъжете*/жените*? Съдите ли ги по външния им вид, успеха, силата, сексуалните партньори, интелигентността или други характеристики? До каква степен?
- Как говорите за хора с различна сексуална ориентация или полова идентичност?
- Казвали ли сте някога на човек от друг пол, че трябва или бихте могли да изпълните задача от негово име? Каква беше задачата? Как реагира другият човек? Кои задачи намирате за важни в домакинството? Кои според вас са маловажни? Кои задачи обикновено поемате?
- Какво мислите за това да спиш с различни партньори или много партньори? Чувствате ли, че хората са осъдителни по отношение на тази тема? Какъв е „проблемът“?
- Случвало ли ви се е да бъдете съдени по някакъв начин поради начина, по който се изразявате и обличате (например?)? Как реагират хората? Как ви кара това да се чувствате? Каква е била ситуацията?

Други въпроси, на които да отговорите, да ги обсъдите и обмислите след това

(Фасилитаторът трябва да даде изясни, че въпросите по-долу се основават на лични мнения и са свързани с „митове“ за ЛГБТИК. Идеята е да се разбият тези „митове“ и да се борим с тях. Отговорите са научни факти, а не основани на мнение.)

- **Смятате ли, че сексуалната ориентация и половата идентичност са избор? Защо?**

Отговор: Не, това не е резултат от решение или непрекъснати ежедневни усилия. Професионалните организации за психично здраве, включително Американската психологическа асоциация, публикуват изявления, в които се обяснява, че сексуалната ориентация не е избор и не може да бъде променена.

- **Патологични ли са ЛГБТИК идентичностите? Могат ли да бъдат „излекувани“/променени?**



Отговор: Тъй като да имаш нехетеросексуална ориентация не е болест или разстройство, тя не може да бъде „излекувана“. Професионални, научни и медицински организации осъждат „репаративната“ или „конверсионната“ терапия като неефективна и психологически вредна. Транс идентичностите също не се смятат за патологични и не могат да бъдат „излекувани“/променени. Интерсекс вариациите все още се категоризират като патологични вариации на половото развитие от СЗО въпреки факта, че „нормализиращите“ медицински интервенции са осъдени от много международни органи.

- **Защо се организират ЛГБТИК прайдове?**

Отговор: ЛГБТИК прайдът е положителната позиция срещу дискриминацията и насилието спрямо лесбийки, гей мъже, бисексуални, трансджендър и интерсекс хора, за да се насърчи тяхното самоутвърждаване, достойнство, право на равенство, да се подобри тяхната видимост като обществена група, да се изгради общност и да се празнуват сексуалното многообразие и половата неконформност. В някои страни Прайд е празник, в други – политически акт, чрез който се показва, че не всички граждани са третирани както трябва и че има групи хора, чиито права не са гарантирани. Прайдът обикновено включва поредица от събития и често се увенчава с шествие, включващо хора и цветни платформи от ЛГБТК общността и нейните поддръжници. Гей прайдът отбелязва бунтовете в Стоунуол, започнали в ранните часове на 28 юни 1969 г., след като полицията нахлува в бара „Стоунуол ин“ в квартал Гринуич Вилидж в Ню Йорк. Преди бунтовете в Стоунуол, ЛГБТК хората обикновено не са показвали своята сексуална ориентация или идентичност, но събитието събужда гей общността и предизвиква по-голяма политическа активност. Ранните прайд събития (често наричани Ден на свободата или Ден на гей освобождението) често са били слабо посещавани и са се сблъскали с протести, особено заради необичайните костюми, които носят някои участници. През 1978 г. може би най-разпознаваемият символ на гей прайда се появява за първи път на събитието в Сан Франциско: знамето с дъгата. Знамето със своите осем цвята (сексуалността, символизирана от ярко розовото, живота – от червеното, изцелението – от оранжевото, слънцето – от жълтото, природата – от зеленото, изкуството – от синьото, хармонията – от мастилено синьото и духа – от виолетовото) е създадено от художника от Сан Франциско Гилбърт Бейкър и е възприето в цял свят.

- **Какви права не са осигурени за ЛГБТИК хората? Страдат ли ЛГБТИК хората от дискриминация?**

Отговор: ЛГБТИК хората все още страдат от дискриминация и отношението към тях може да бъде доста негативно. Степента и видът на дискриминация зависи от социално-политическия контекст на държавата и периода. Дискриминацията може да бъде изразена в закони, насоки, чрез изкривено медийно представяне и информация, чрез ограничаване на информацията (например в учебниците в училище) и чрез негативно отношение и поведение (обидни обръщания, шеги).

ЛГБТИК хората може да се сблъскат с различни видове дискриминация в зависимост от това колко открити са относно идентичността си. Хората, които са избрали да не са открити, може да се сблъскват с по-малко пряка дискриминация от тези, които са открити. Да не се разкриеш обаче не гарантира, че ЛГБТИК хората ще бъдат защитени от дискриминация. Те все пак могат да се сблъскат с непряка дискриминация (например като чуват негативни коментари за ЛГБТИК хората като цяло или като виждат други хора да бъдат дискриминирани). Освен това, дори ако все още не са се разкрили, те биха могли да бъдат обект на дискриминация, в случай че други



хора подозират, че са ЛГБТИК. Изборът да не се разкриеш също така не е вариант за много хора, особено за транс хората. Всеки трябва да има правото да бъде в безопасност, без да се налага да прикрива истинското си Аз.

- **Как еднополовите двойки имат деца?**

Отговор: ЛГБТИК хората могат да станат родители по различни начини, включително чрез настоящи или предишни връзки, съ-родителство, осиновяване, инсеминация с донор, ин витро с партньорска яйцеклетка и сурогатно майчинство.

В обществата, където има високо ниво на хомофобия, по-голямата част от децата в еднополови двойки са от предишни (предимно хетеросексуални) връзки. Лесбийките основно използват донорски сперматозоиди, за да забременеят (някои го правят у дома, други използват клиники за изкуствено осеменяване), други избират ин витро оплождане с партньорска яйцеклетка, някои са съ-родители с мъж или гей двойка. Съ-родителство е доста разпространено за мъжките еднополови двойки, тъй като осиновяването не е лесно достъпно поради рискове от загуба на детето заради хомофобски нагласи и закони. Сурогатното майчинство е най-малко популярният избор, тъй като е строго регламентирано от законите. Транс хората, които не са претърпели операции за промяна на пола, могат да имат биологични деца със своите партньори, които може да бъдат или цис, или транс. Еднополовите двойки също могат да имат свои собствени биологични деца, когато единият от партньорите е цис, а другият транс (напр. в случай на транс жена, чиято партньорка е цис жена).

[Адаптирано от: SCI International, 2019 г.]

В тази сесия бихме могли да използваме и въпросника за хетеросексуалността³. Той включва основни въпроси и митове около хомосексуалността, но обърнати (напр. Какво мислите, че е причинило вашата хетеросексуалност?), които могат да представят в перспектива колко странни са много от възприятията и нагласите към нехетеросексуалните хора. Интересно е да прочетете въпросите на участниците и след това те да помислят върху реакциите си: Засмяха ли се? Въпросите накараха ли ги да се почувстват неудобно? Какви мисли минаха през главата им?

(това може да е много кратко допълнение към упражнението, изпълнено за 5 минути)

³ <http://higherlogicdownload.s3.amazonaws.com/NASN/e277e492-64b1-4f55-ac15-00857a7a5662/UploadedImages/Oregon%20Microsite/Documents/HeterosexualQuestionnaire.pdf>



СЕСИЯ 3: Преодоляване на стереотипите и справяне с ЛГБТИК-фобията в училище

Цели

- Повишаване на осведомеността относно привилегиите, които имаме поради биологичен пол, социален пол, сексуалност, социален произход, националност и т.н. Запознаване със стереотипите и ролите, приписвани на човек поради такива етикети;
- Повишаване на осведомеността относно анти-ЛГБТИК тормоза в училище;
- Поставяне на мястото на ЛГБТИК хората при ролева игра, в която те изпитват интензивна хомофобия;
- Постигане на повече чувствителност и съпричастност към ЛГБТИК хората.

Очаквани резултати

След завършване на този модул, обучаващите се трябва:

- Да знаят какво е тормоз и какво е тормоз, основан на идентичност;
- Да са наясно и да следят за различни начини, по които анти-ЛГБТИК тормозът може да се прояви в училищата;
- Да умеят да идентифицират стереотипи и предразсъдъци за ЛГБТИК общността;
- Да подхранват своята съпричастност към въздействието на анти-ЛГБТИК тормоза върху ЛГБТИК общността.

Дейност	Продължителност (минути)
Дейност 1: Поставяне на нечие място	80
Дейност 2: Справяне с негативни коментари и тормоз в училище	40
Общо	120



ДЕЙНОСТ 1: ПОСТАВЯНЕ НА НЕЧИЕ МЯСТО (80 минути)

Метод: ролева игра

Необходими материали: информация за действащите лица

Пространството трябва да е достатъчно голямо, така че редица хора да правят много стъпки в една посока

Забележка: Ролите и твърденията могат да бъдат адаптирани към специфичните нужди на групата, с която работите, и към темата, която искате да засегнете.

Въведение: 10 минути

Обяснете на участниците, че в това упражнение те трябва да се поставят на мястото на въображаемите хора и те ще трябва да си представят какво би било да живеят живота на тези хора. Стимулирайте участниците да се отворят към идеята да играят друг човек и наистина да си представят какво е да бъдеш в тази роля. Помолете всички да мълчат по време на дейността и да не говорят с други хора.

Основна дейност: 15-20 минути

Раздайте на случаен принцип картите с ролите. Помолете участниците да прочетат картите. Ако не разбират нещо, кажете им, че могат да молят само вас или колегите ви за разяснения.

Другите участници не може да знаят техните роли.

Роли:

- Самотна майка, 22 г., имигрантка
- Самотен баща, 35 г., Германия
- Трансжендър жена, 50 г., Кения
- Трансжендър жена, 24 г., Италия
- Трансжендър мъж, 32 г., безработен
- Домакия, 40 г., САЩ
- Банкер, женен, Великобритания
- Гей мъж, студент, Берлин
- Лесбийка, студентка, Русия
- Небинарен тийнейджър, 14 г., бивш бейзболен талант
- Тийнейджърка, 16 г., в сиропиталище
- Жена с кариера, 45 г., майка
- Необвързан мъж, 45 г., със собствен бизнес
- Необвързана жена и самотна майка, 38 г., работеща
- Бисексуален човек, бежанец, във връзка
- Безработен мъж, 45 г.
- Пенсионер, без деца, в риск от бездомност
- Бивша порно звезда, 40 г., във връзка
- Транс жена, гримьор, имигрант, 27 г.

Тези роли са предложения. Чувствайте се свободни да ги адаптирате към своята работилница.



Когато всеки участник получи карта, помолете ги да прочетат наум ролята, която трябва да играят, и да си представят как се поставят на мястото на тези хора. Можете да ги подкрепите и да улесните процеса за тях, като ги оставите да се разхождат и да се съсредоточат върху следните въпроси, свързани с тяхната роля: Как израснахте? Какво беше детството ви? Беше ли лесно или трудно? Къде получихте образованието си? Какво беше семейството ви? Как изглеждате сега? Какво е вашето ежедневие сега? Къде водите социален живот? С кого прекарвате най-много време? Какво правите сутрин, следобед, вечер? Какъв е вашият начин на живот? Колко пари печелите? Какво правите в свободното си време? Как изглежда вашият дом? Живеете ли с някого и ако да – с кого? Колко добро е здравето ви?

Оставете ги да се подредят един до друг, обърнати в една посока. В тази посока всеки човек може да направи много стъпки. Всеки трябва да започне от една и съща точка (начална линия).

Модераторът ще започне да чете ситуации или моменти (твърдения) и всеки път, когато участникът почувства, че неговият герой може да се справи с конкретната ситуация, без да страда от какъвто и да е вид дискриминация, ще трябва да направи крачка напред.

Прочетете твърденията едно след друго, но давайте малко време на хората да си се представят в тази ситуация и да решат дали да направят крачка напред или не.

Твърдения:

- Никога не сте изпитвали сериозни финансови затруднения.
- Никога не сте се чувствали виновни, че сте това, което сте.
- Живеете живота си пълноценно и чувствате, че всичко е възможно за вас.
- Чувствате, че езикът и културата ви са уважавани там, където живеете.
- Смятате, че вашето мнение е винаги важно и валидно за другите.
- Не се страхувате да бъдете спрени от полицията.
- Имате общност от хора, които ви познават добре и ви подкрепят, ако имате нужда от помощ.
- Никога не сте се чувствали дискриминирани поради произхода си.
- Никога не сте се чувствали дискриминирани поради пола си.
- Никога не сте се чувствали дискриминирани поради сексуалността си.
- Имате интересен живот и сте положително настроени към бъдещето си.
- Не се страхувате, че можете да бъдете тормозени от непознати.
- Не се страхувате, че можете да бъдете тормозени от някого на работа.
- Можете да учите и да следвате избраната от вас кариера.
- Успешни сте в кариерата си.
- Добре приети сте в семейството си и сред приятелите си.
- Не се страхувате да държите публично ръката на партньора си.
- Чувствате се свободни да се влюбите в някого, независимо от пола или произхода му.
- Не се страхувате за бъдещето на децата си.
- Родителите ви никога не са се съмнявали във вас или във вашия избор в живота.
- Не се страхувате от насилие във връзката си.
- Добавете собствено твърдение

Тези твърдения са предложения. Можете да ги адаптирате към нужните резултати от вашата работилница.



В края на играта всички участници ще бъдат разположени в различни части на помещението, създавайки своеобразна „човешка скала“ от най-привилегированите към по-малко привилегированите (въз основа на техните субективни решения).

Обсъждане: 40 минути

Това е частта от дейността, при която всеки участник ще трябва да опише своя герой и роля на останалите, като обясни своите чувства по време на дейността, своите трудности и заключения.

Започнете дискусия с всички. Стимулирайте участниците да си задават въпроси и да споделят мисли.

Фасилитирайте дискусията със следните водещи въпроси:

- Как се чувствате? Да пристъпите напред? Да останете на място?
- Кога можехте да се придвижите? Кога не?
- С какви дискриминации се сблъскахте?
- Имахте ли привилегии? Какви привилегии имавте?
- Изненадахте ли се от нещо?
- Мислите ли, че имате тези привилегии в собствения си живот? Кой? Кой не?
- Какво означава да имаш привилегия?
- Доколко осъзнавате тези привилегии?

Заклучение: 10 минути

Благодарете на участниците си за участието и им дайте време за кратък размисъл за това колко е важно човек да бъде наясно със собствените си привилегии и колко важно е да осъзнава факта, че не всеки има тези привилегии и че някои хора се сблъскват с дискриминация всеки ден.

[Адаптирано от: SCI International, 2019 г.]

ДЕЙНОСТ 2: СПРАВЯНЕ С НЕГАТИВНИ КОМЕНТАРИ И ТОРМОЗ В УЧИЛИЩЕ

Метод: дискусия в малка група, последвана от дискусия в цялата група

Материали: разпечатани сценарии

Разпределете участниците в малки групи и дайте на всяка група различен сценарий за обсъждане. Те трябва да получат указания да предложат поне два отговора, които учителят/училищният психолог/директорът може да даде на всеки коментар или поведение. Накарайте ги да представят своя сценарий и предложените отговори пред по-голямата група.

Сценарии:

- Вие сте учител в гимназия. Как бихте отговорили на следния коментар, направен от друг човек от училищния персонал, Йоана: „О, беше толкова гнусно, отидох до тоалетната и видях една от моите ученички да целува друго момиче ... беше толкова отвратително. Не мога да повярвам какви са децата в днешно време. Ако трябваше да избирам, никога не бих преподавала на клас, в който има лесбийки или гейове. Просто не мога да го приема това.“



- Вие сте учител в гимназия. По време на обедната почивка си спомняте, че сте забравили телефона си в една от класните стаи. Отивате там и виждате как ученик да притиска момиче до стената, като ѝ крещи и я нарича „лесба“. Тя плаче и се опитва да се защити.
- Ученик идва при вас и ви казва, че иска да се представя с ново име пред останалата част от класа и да използва различни местоимения.

Как бихте реагирали?

- Вие сте училищният психолог. Един ден ученик идва при вас за помощ: „Някои от съучениците ми ме тормозят, защото видяха мои чатове с друго момче и сега знаят, че съм гей. Нарекваха ме „педал“ и казаха, че заслужавам да умра, защото харесвам момчета. Не знам какво да правя. Страх ме е и не се чувствам в безопасност тук.“ Как бихте реагирали?



СЕСИЯ 4: Насърчаване на многообразието и приобщаващата училищна среда

Цели

- Извеждане на повърхността концепцията за приобщаване и приобщаващо образование.
- Разбиране на рисковете, пред които са изправени ЛГБТИК учениците в училище.
- Предоставяне на пространство за придобиване на знания, умения, нагласи и ресурси за работа в посока на приобщаващо ЛГБТИК хората училище.
- Размисъл и разбиране на различни видове личен опит на ЛГБТИК хората във връзка с техния пол и сексуалност.

Резултати от обучението

След завършване на този модул, обучаващите се трябва:

- Да са способни да разпознават и да мислят за начини за постигане на приобщаващо ЛГБТИК хората училище;
- Да са способни да идентифицират анти-ЛГБТИК тормоза и училищните политики за справяне с него;
- Да са вдъхновени да работят в тази посока.

Дейност

Продължителност (минути)

Дейност 1: Моделът GEEC (GALE)

60

Дейност 2: Жива ЛГБТИК библиотека

60

Общо

120

Дейност 1: Моделът GEEC (60 минути)

Методи: презентация, индивидуална работа, дискусия в голямата група

Материали: мултимедийна презентация, печатни материали

Започнете с мултимедийна презентация на матрицата GEEC (GALE, 2018 г.) (15 минути):

Цели, Среда, Образование, Грижа

С цел насърчаване на приобщаването и безопасността за ЛГБТИК учениците в училищата, „GEEC“ означава „Цели, Среда, Образование и Грижа“ (Goals, Environment, Education, Care). Това са четирите аспекта, които трябва да се вземат предвид, ако искаме да създадем добра политика за безопасност в училище. Матрицата GEEC е полезен инструмент, който се използва от учителите, за да имат по-добра представа за това как работи адекватната училищна политика във връзка със сексуалното многообразие и как те могат да я насърчават и прилагат.



За да се направи това, училищният персонал и училището като цяло трябва да е наясно каква е ситуацията за всички ученици в училище. Училището трябва да вземе предвид предизвикателствата, пред които са изправени ЛГБТИК учениците, и как понякога училищната среда не е достатъчно безопасна за тези ученици. Въз основа на това училището трябва да си постави конкретни цели за подобряване на ситуацията.

Втората жизненоважна точка е средата. Всяко училище трябва да има правила и политика за борба с тормоза, която се отнася най-вече до предотвратяване на тормоза в училище. Тази политика може да включва начини за създаване на безопасна учебна среда в клас и топло и приемащо училище като цяло. Това може да се постигне чрез обсъждане на темата и правилата с учениците и като им се обясни за какво става въпрос. Много е важно всички от училищния персонал да имат общо разбиране за тормоза и как да се справят с него.

Учениците и учителите трябва да бъдат добре информирани и образовани какво означава добро социално поведение. Учителите могат да бъдат обучавани от експерти или други обучени колеги. Целта тук е да се помогне на учителите да разберат собствените си лични предубеждения и стереотипите, на базата на които понякога действат. Важно е да успеят да разберат какво е хетеронормативност и как да я избегнат, като променят скритата учебна програма. Училището може също така да интегрира уроци по други предмети, за да постигне различен, хоризонтален подход.

Четвъртата жизненоважна точка е грижата за учениците. Всяко училище трябва да създаде система за подкрепа на ученици, които са изправени пред предизвикателства. Тези предизвикателства могат да бъдат от различно естество – затруднения в ученето, проблеми у дома, проблеми с други ученици, поведенчески проблеми и затруднения в общуването. Конкретно ЛГБТИК учениците може да се сблъскат с различни предизвикателства като трудности да се впишат в заобикалящата ги среда поради неприемане на тяхната идентичност от други ученици или учители, подигравки и тормоз. Това може сериозно да повлияе на психичното им здраве и представянето им в училище, понякога води до отпадане от училище или опити за самоубийство. Ето защо училището трябва да е наясно с това и да предприеме подходящи мерки в подкрепа на ЛГБТИК учениците. Добра практика в някои държави и училища е например клубът „Алианс на половете и сексуалността“, сформиран от ученици и целящ създаването на безопасно пространство за ЛГБТИК учениците и подобряване на училищния климат и учебната програма.

Разбира се, всеки един ученик трябва да се чувства подкрепен в училище. Понякога хомофобски настроените ученици може да се нуждаят от подкрепа дори повече поради техните поведенчески проблеми, които често се дължат на липса на съпричастност, крайна нужда от съобразяване с натиска от страна на връстниците и неадекватни умения за справяне. Тези проблеми не само създават конфликт и несигурност в училище, но също така ще ограничат социалните постижения и кариерата на хомофобски настроените ученици след завършването им. В крайна сметка тези ученици не са родени хомофоби, а са станали такива. Причините тези ученици да се държат по такъв начин могат да бъдат много различни. Затова активната работа с тях е изключително важна за по-нататъшното им развитие и поведение.

Индивидуална работа: (15 минути)

Раздайте чеклиста на всеки участник. Дайте на всеки около 15 минути за индивидуална работа. Участниците трябва да прочетат всичко в чеклиста и да решат дали действията са свързани с



„Цели“, „Среда“, „Образование“ или „Грижа“. Помолете участниците да помислят малко в перспектива и да започнат подготовката за дейностите, които ще бъдат изпълнени на втория ден от обучението. Отбележете кои от действията вече са изпълнени (или се изпълняват в момента) в училището, в което участникът работи.

	Препоръка	Стълб на ГЕЕС модела (оставете го празно в раздадените форми)
1	Учителите и училищните служители, които са ЛГБТИК, са в безопасност да се разкрият пред други колеги. Училището е застъпник на насърчаването на равното третиране на всички служители и осигурява защита на ЛГБТИК учителите в случаи на дискриминация, основана на ЛГБТИК идентичност.	Среда
2	Стимулиране на видимостта на ЛГБТИК съюзника („съветник по многообразието“), така че ЛГБТИК учениците да могат да дойдат и да говорят с вас, за да търсят подкрепа. Бъдете съюзник не само на думи, но и на действия.	Грижа
3	Човек трябва да е наясно и да проявява внимание към езика, който използва. Опитайте се да използвате полово неутрален и нехетеронормативен език, както и език, утвърждаващ многообразието.	Среда
4	Стимулирайте и насърчавайте приобщаването в класната стая чрез разработване на правила и приобщаващи практики. По този начин учениците могат да научат ясни правила и начини за уважително поведение и толерантност.	Среда
5	Опитайте се да пазите данни за инциденти с тормоз срещу ЛГБТИК хора. Училището трябва да разполага с информация за тях, за да наблюдава тази информация и да проследява напредъка на училището по отношение на приобщаването и безопасността на средата.	Цели
6	Стимулирайте и насърчавайте създаването на различни видове ученически клубове и коалиции като алианси на половете и сексуалността в училище.	Среда
7	Винаги насърчавайте многообразието и видимостта на ЛГБТИК хората в училище. Това е добър начин те да се чувстват в безопасност, добре дошли и подкрепяни.	Среда
8	ЛГБТИК учениците могат да се оплакват и да докладват случаи на дискриминация по всяко време и това е тяхно право. Процедурите за подаване на оплаквания са достатъчно ясни и осигуряват прозрачен начин за вземане на решения.	Грижа
9	Информирайте учениците за политиките и насоките за борба с тормоза в училище. Предоставяйте ясна информация за това какво могат да направят учениците, преживели тормоз.	Образование



10	Споделяйте ресурси за сексуалното многообразие с учениците (книги, филми, уроци, плакати, игри, TED лекции)	Образование
11	Вземете под внимание нуждите на семействата на дъгата, обсъдете с тях как биха искали например да бъдат представени на други родители. Насърчавайте видимостта на такива семейства в училището.	Среда
12	Ангажирайте учениците си в беседи и дискусии, в които хетеронормативни стереотипи или стереотипни мнения и очаквания са поставени под въпрос.	Образование
13	Проведете разговори с други колеги от училищния персонал и директора на училището, за да разберете как мислят за сексуалната ориентация и половата идентичност и как биха се справили със свързани с ЛГБТИК инциденти. Споделете знания и индивидуален опит.	Цели
14	Училището има строги и ясни насоки и политики за уважително социално поведение и толерантност. Помислете как да се справите с нетолерантните нагласи от педагогическа гледна точка.	Среда
15	Има ясни цели, когато става въпрос за това хората да бъдат по-приети и подкрепяни от другите.	Цели
16	Училището предоставя на учителите специфични обучения за това как да приветстват и подкрепят сексуалното многообразие и как правилно да се справят с анти-ЛГБТИК дискриминацията и тормоза.	Образование
17	Създайте приобщаваща учебна програма, като използвате приобщаващи примери в клас, и осигурете положително представяне на ЛГБТИК хората в света. Опитайте се да измислите нови дейности по темата, които можете да включите в учебната програма, така че всеки да се чувства подкрепен и добре дошъл.	Образование
18	Предлагаме и даваме емоционална подкрепа на ученици, които се чувстват изолирани и несигурни, къде и как да се впишат в училището или в обществото. Говорим с тях с отворено сърце и ум, с чувствителност, и им казваме, че чувствата им са валидни.	Грижа
19	Разполагаме с полезна информация и ресурси за ЛГБТИК ученици по теми като разкриване, справяне с дискриминацията и неприемане и безопасен секс.	Образование
20	Хомофобските и сексистки обиди не са добре приети в училището и се опитваме да ги спрем. На учениците не трябва да се разрешава да използват унизителни термини и думи, отнасящи се за ЛГБТИК хора.	Среда



Отделете 10 минути за групово обсъждане на верните отговори.

Помолете участниците да споделят примери от работата си (ако е възможно), за да илюстрират как се изпълняват някои от горепосочените действия (20 минути).



ДЕЙНОСТ 2: ЖИВА ЛГБТИК БИБЛИОТЕКА (60 МИНУТИ)

Ограничен размер на групата: Не повече от 5 слушатели едновременно на „книга“ (размерът на групата зависи от броя на „книгите“)

Време: Зависи от броя на „книгите“ и количеството въпроси (вижте по-долу). Дейността трябва да се изпълнява в спокойна и подходяща за разговори атмосфера (в идеалния случай).

Материали: Маси и места за сядане (по една маса на „книга“), звънец (по избор), етикети за „книгите“, евентуално етикети с имена за „библиотекари“ или посетители.

„Книгите“ биха могли да бъдат доброволци от ЛГБТИК общността, които нямат проблем да споделят своите истории с участниците. Те трябва да имат различен произход и да споделят различни истории като разкриване, да бъдеш ЛГБТИК в училище, истории за тормоз и т.н. Ако доброволците нямат възможност да участват в сесията на живо, те могат да изпратят своите писмени и анонимни истории и модераторът може да ги раздаде като казуси. След това участниците могат да задават своя въпрос на фасилитаторите и да обсъждат преживяването заедно.

Въведение: 10 минути

Преди пристигането на участниците, отделете време и създайте атмосфера, в която хората, които ще бъдат „книги“, могат да се срещнат и да се опознаят малко, ако вече не са се срещали.

- Посрещнете участниците.
- Обяснете идеята и структурата на тази дейност:
- Каква е идеята на „книгите“.
- Къде са книгите, какви са техните заглавия.
- Посочете, че е важно „библиотекарите“ да зачитат местоименията на всяка „книга“.
- Как ще бъде правена смяната на групите, колко често и колко време има всяка група с всяка „книга“.
- Колко души могат да се присъединят към една „книга“ едновременно.

Основна дейност: 40 ~

Всяка „книга“ седи на различна маса в помещението. Всяка група избира към коя „книга“ да отиде и когато звънецът звънне, групите стават и отиват при „книга“, която все още не са „прочели“. „Книгите“ са свободни да разказват историите си, както пожелаят. Някои може да започнат отдалеч с някаква история, други да споделят основна информация за себе си и след това да навлязат в подробности.

Важно е да уважавате начина, по който всеки иска да сподели своята история, и да оставяте „книгите“ да говорят.

В крайна сметка всяка история е уникална и заслужава уважение и зачитане.

Опитайте се да слушате внимателно и с отворени сърца. Ако искате да задавате въпроси, правете го учтиво и с уважение към всяка „книга“.

Имайте предвид, че „книгите“ могат да изберат да не отговарят на въпрос, ако решат.

Продължителността на един кръг може да се коригира според броя на участниците/„книгите“.



В зависимост от продължителността на тази дейност е важно да помислите дали да дадете почивки на „книгите“ и време за отпускане (разказването на историята ви няколко пъти подред може да е изтощително).

Заклучение: 10 минути

Благодарете на всички за участието.

Накрая отделете малко време, за да поговорите с „книгите“, за да видите как е протекла сесията за тях и да обсъдите дали е имало някакви проблеми или просто начина, по който се чувства всяка „книга“.

Предложения:

- Как да намерим „книги“: имаме известен успех, когато попитаме организации дали има човек, който би искал да го направи, това може да са хора от ЛГБТИК общността, които вече познават организацията, или приятели.
- Място: може да бъде навсякъде, но за да се създаде безопасна и приятелска среда, може да е кафене или бар, ако там е достатъчно тихо, или просто тиха стая. Добре е да предложите на „книгите“ безплатни напитки.
- Етикетите за „книгите“ могат да съдържат името, кратък тийзър (някаква интересна информация за „книгата“, по-дълго заглавие и говорими езици).
- Поставете етикетите на масата на съответната „книга“.

[Адаптирано от: SCI International, 2019 г.]



СЕСИЯ 5: Национална правна рамка за предотвратяване на тормоза и насърчаване на многообразието в училище; оценка на настоящата училищна политика (до каква степен тя прави училището безопасно за ЛГБТИК ученици) чрез прилагане на Насоките за училища, разработени от партньорите по CHOICE

Цели

- Подобряване на знанията на участниците относно националната правна рамка за предотвратяване на тормоза в училище и съществуващите политики;
- Повишаване на осведомеността относно тормоза въз основа на идентичност и научаване за неговите често срещани форми;
- Свързване на политиката с практиката чрез изграждане на умения за оценка на съществуващите училищни политики за борба с тормоза и разработване на предложения за тяхното подобряване по начин, който да ги направи приобщаващи ЛГБТИК учениците.

Резултати от обучението

- Участниците ще могат да анализират съществуващите си училищни политики, да проверяват дали подсилват националните стандарти за борба с дискриминацията и тормоза и до каква степен отговарят на нуждите на ЛГБТИК учениците;
- Те ще могат да идентифицират тормоз, основан на идентичност, и да предлагат начини за справяне с него;
- Участниците ще бъдат запознати с насоките на проекта CHOICE за училищата и ще научат практически стъпки, за да направят своята училищна политика за борба с тормоза по-ефективна за предотвратяване на анти-ЛГБТИК тормоза.

Дейност

Продължителност (минути)

Дейност 1: Национална правна рамка и политики за предотвратяване на анти-ЛГБТИ тормоза 30

Дейност 2: Указания към училищата при въвеждането на политика за борба с тормоза / за многообразие, която включва въпроси, свързани с ЛГБТИК. 90

Общо 120

ДЕЙНОСТ 1: НАЦИОНАЛНА ПРАВНА РАМКА И ПОЛИТИКИ ЗА ПРЕДОТВРАТЯВАНЕ НА АНТИ-ЛГБТИ ТОРМОЗА (40 минути)

Методи: дискусия с цялата група, презентация



Материали: мултимедийна презентация, печатни материали

Започнете с дискусия относно националната правна рамка за предотвратяване на тормоза и по-конкретно тормоза, основан на идентичност.

Въпроси за фасилитиране:

- Кои закони са свързани с предотвратяването на тормоза в училище и тормоза, основан на идентичност? (Представете определение на тормоз, основан на идентичност, ако участниците не са наясно с понятието).
- Съществува ли механизъм на национално ниво за превенция и справяне с тормоза в училище? Кои са заинтересованите страни? Каква е ролята на училищните власти?
- Какви са стъпките при въвеждането на училищна политика за многообразие и борба с тормоза? Кой участва? Кой одобрява политиката? Кой следи за изпълнението?

Дискусията ще даде пълна картина на националните закони и политики, които са свързани с училищните политики за многообразие и борба с тормоза. Ще бъде изяснена и ролята на училищните власти и нивото на независимост при одобряването на политика за многообразие, която надхвърля изискванията на закона.

Фасилитаторът трябва да подготви предварително кратка презентация за ключовите елементи в националната правна рамка и националния механизъм за превенция и справяне с тормоза в училище (когато такъв механизъм е наличен). Тази презентация ще бъде изнесена в повече подробности, ако участниците покажат липса на познания за обсъжданите закони и политики. Ако нивото на знания е достатъчно, презентацията може да бъде показана за кратко, за да се завърши дискусията.

ДЕЙНОСТ 2: УКАЗАНИЯ КЪМ УЧИЛИЩАТА ПРИ ВЪВЕЖДАНЕТО НА ПОЛИТИКА ЗА БОРБА С ТОРМОЗА / ЗА МНОГООБРАЗИЕ, КОЯТО ВКЛЮЧВА ВЪПРОСИ, СВЪРЗАНИ С ЛГБТИК

Методи: презентация, работа в малка група

Материали: печатни материали, мултимедийна презентация

Подгответе мултимедийна презентация относно Насоките за училищата, разработени по проекта CHOICE. Презентацията трябва да бъде 20-30 минути и да обхваща основните елементи на насоките.

Обсъдете определението за тормоз, което е широко прието в училищата в страната. Обхваща ли това определение тормоза, основан на идентичност? Тормозът, основан на идентичност, се намира на пресечната точка на тормоза и предубежденията. Определя се като всяка форма на тормоз, свързана с характеристики, смятани за част от идентичността на даден човек или възприемана идентичностна група като раса, религия, увреждане, имиграционен статут, сексуална ориентация, полова идентичност, физически външен вид, полови характеристики и др. Тъй като тормозът, основан на идентичност, е насочен към това, което ученикът е – основна част от неговата идентичност – той може да бъде особено вреден. Той засяга не само отделния ученик, но и всички останали около него, които се идентифицират по същия начин и които се притесняват, че те могат да бъдат следващата цел на насилника. Той засяга и останалата част от училищната общност, като изпраща послание, че идентичността на всеки може да е обект на тормоз.



При обсъждането на това с младите хора е важно да се подчертае, че тормозът се случва поради предубежденията на агресора, а не поради идентичността на жертвата. Учениците, които са жертви на тормоз, основан на идентичност, трябва да бъдат овластени да разберат, че вината за това не е тяхна. Човек не е тормозен, защото е ром, гей или е с физически увреждания. Този човек е тормозен поради предубежденията на агресора срещу тази идентичност.

Тормозът, основан на идентичност, може да приеме много форми; той може да бъде словесен, кибертормоз или да е свързан с изключване на тормозения ученик от общи дейности. Дори може да приеме формата на физическа агресия като ритане, блъскане и др. Ето няколко често срещани примера:

- Заклеймяване на ученик с увреждане;
- Подигравки с тийнейджър с наднормено тегло за тялото му;
- Използване на хомофобски език спрямо ученици, които се идентифицират като гей, лесбийки или бисексуални;
- Изключване на младеж, защото не отговаря на половите норми;
- Изпращане на текстово съобщение, съдържащо обиди на расова основа;
- Заклеймяване на млада ромка като уличника.

Основните подходи за справяне с тормоза, основан на идентичност, са:

- Увеличаване на чувствителността на училищния персонал към него, така че всеки случай на тормоз, основан на идентичност, да бъде забелязван и разглеждан;
- Използване на много различни възможности по време на часове и извънкласни дейности, за да бъдат научени учениците за идентичност и предубеждения и да се изградят техните умения да поставят под въпрос собствените си предубеждения;
- Овластяване на учениците да действат като съюзници, а не като пасивни странични наблюдатели.

След презентацията оставете 5-10 минути за въпроси и отговори.

Работа в малка група: Разработване на училищна политика за борба с тормоза / за многообразие, която включва въпроси, свързани с ЛГБТИК.

Предоставете на участниците печатни материали, които включват Шаблон за училищна политика за борба с тормоза, препоръчан от проекта CHOICE. Разделете участниците в малки групи от 4-5 души и оставете 40 минути за работа в малки групи. Участниците трябва да попълнят шаблона, за да създадат образец на политика за борба с тормоза за реално училище (тя трябва да бъде за едно от училищата, чиито служители участват в работилницата). Докато разработва шаблона, всяка група трябва да помисли и за следните въпроси:

- Кой трябва да участва в процеса на разработване на такава политика в моето училище?
- Кой трябва да поеме инициативата за стартиране на процеса (директорът, учителите, учениците или родителите) и защо?
- Кой трябва да одобри политиката, преди да бъде въведена?
- Как ще се осъществява мониторинг на изпълнението?
- Кой трябва да извършва мониторинга?
- Кой е отговорен за осъвременяване на политиката и съобщаване на промените на учениците и родителите?



Всяка малка група определя 1-2 докладващи, които ще представят резултатите от работата си на цялата група (20 минути).

Завършете дискусията, като коментирате политиките, които участниците са изготвили. Поздравете ги за упоритата им работа. Дайте някои съвети, които ще помогнат за гладкото интегриране на политиката за многообразие / борба с тормоза в училищния живот. (10 минути)



ПЕЧАТНИ МАТЕРИАЛИ: ШАБЛОН ЗА ПОЛИТИКА ЗА БОРБА С ТОРМОЗА В УЧИЛИЩЕ

(Министерство на образованието на Ирландия, 2013 г.)

В съответствие с изискванията на националното антидискриминационно законодателство (цитирайте тук конкретното име и година на действащия антидискриминационен закон във вашата страна), училищното настоятелство на (име) училище е приел следната политика за борба с тормоза в рамките на общия кодекс на поведение на училището. Тази политика напълно отговаря на изискванията на националните политики за борба с тормоза (цитирайте тук конкретен закон или разпоредба, приети във вашата страна, ако има такива).

Училищното настоятелство на училище признава много сериозния характер на тормоза и негативното въздействие, което той може да окаже върху живота на учениците, и следователно е изцяло ангажиран със следните ключови принципи на добрите практики за предотвратяване и борба с тормоза:

Позитивна училищна култура и климат, който приветства различията и многообразието и се основава на приобщаване; насърчава учениците да разкриват и обсъждат случаи на тормоз в незастрашаваща среда; и насърчава уважителни отношения в цялата училищна общност;

- Ефективно лидерство;
- Общоучилищен подход;
- Споделено разбиране за това какво представляват тормозът и неговото въздействие;

Прилагане на стратегии за образование и превенция (включително мерки за повишаване на осведомеността), които изграждат съпричастност, уважение и устойчивост у учениците и изрично разглеждат проблемите на кибертормоза и тормоза въз основа на идентичност, включително по-конкретно хомофобски и трансфобски тормоз.

- Ефективен надзор и наблюдение на учениците;
- Подкрепа за персонала;

Последователно регистриране, разследване и проследяване на поведението на тормоз (включително използване на установени стратегии за намеса); и

Текуща оценка на ефективността на политиката за борба с тормоза.

Определение за тормоз, прието от училището (Тук могат да се прилагат приети определения на национално ниво, но прегледайте и се уверете, че те включват тормоз въз основа на идентичност, който често се пренебрегва в нашите страни)

Тормозът е нежелано негативно поведение, вербално, психологическо или физическо, което е извършвано от човек или група от хора срещу друг човек (или хора) и което се повтаря с течение на времето. Следните видове поведение на тормоз са включени в определението за тормоз:

умишлено изключване, злонамерени клюки и други форми на социален тормоз, кибертормоз,

тормоз въз основа на идентичност като хомофобски тормоз, расистки тормоз, тормоз срещу роми/мюсюлмани или тормоз на хора с увреждания или специални образователни потребности (Olweus, D., 1993 г.).

Изолирани или еднократни случаи на умишлено негативно поведение, включително еднократно обидно текстово съобщение или други лични съобщения, не попадат в определението за тормоз и трябва да се разглеждат според случая в съответствие с кодекса на поведение на училището.



Въпреки това, в контекста на тази политика, публикуването на еднократно обидно или нараняващо публично съобщение, изображение или изявление в социална мрежа или друг публичен форум, където това съобщение, изображение или изявление може да бъде видяно и/или повторено от други хора, ще се разглежда като тормоз.

Негативно поведение, което не отговаря на това определение за тормоз, ще бъде разглеждано в съответствие с кодекса на поведение на училището.

Тук може да се включи допълнителна информация за различни видове тормоз, ако е уместно.

Съответният училищен орган (комисия) за разследване и борба с тормоза е следният: (опишете тук каква е специфичната структура за борба с тормоза; как е изградена тя; кои са членовете)

Стратегиите за образование и превенция (включително стратегии, специално насочени към кибертормоз и тормоз въз основа на идентичност, включително по-конкретно хомофобски и трансфобски тормоз), които ще бъдат използвани от училището, са следните: (избройте и опишете накратко конкретни училищни стратегии за превенция и справяне със споменатите видове тормоз, включително стратегии за повишаване на осведомеността, оказване на подкрепа на жертвите и работа с извършителите)

Училищните процедури за разследване, проследяване и записване на случаите на тормоз и установените стратегии за намеса, използвани от училището за справяне със случаи на тормоз, са следните (опишете тук конкретната училищна процедура за борба с тормоза):

Програмата за подкрепа на училището за работа с ученици, засегнати от тормоз, е следната (опишете накратко съществуващата програма/структура за подкрепа във вашето училище):

Надзор и наблюдение на учениците

Училищното настоятелство на училище потвърждава, че са налице подходящи политики и практики за надзор и наблюдение за предотвратяване и за справяне с тормоза, както и за улесняване на ранната намеса, когато е възможно.

Предотвратяване на тормоз

Училищното настоятелство на училище потвърждава, че училището, в съответствие със своите задължения съгласно националното законодателство за равенство, ще предприеме всички разумно осъществими стъпки за предотвратяване на сексуалния тормоз на ученици или служители или тормоза на ученици или служители по някое от десетте посочени основания, т.е. пола идентичност, гражданско състояние, семейно положение, сексуална ориентация, полови характеристики, политически или религиозни убеждения, възраст, увреждане, раса и национален или етнически произход.

Настоящата политика е приета от настоятелството на училище на [дата].

Настоящата политика е предоставена на училищния персонал, публикувана на уебсайта на училището (или когато не съществува такъв, е направена по друг начин лесно достъпна за родители и ученици при поискване) и предоставена на родителското сдружение (когато такова съществува).

Настоящата политика и нейното прилагане ще бъдат преглеждани от училищното ръководство веднъж на всяка учебна година. Писмено известие за извършване на прегледа ще бъде предоставено на училищния персонал, публикувана на уебсайта на училището (или когато не съществува такъв, е направена по друг начин лесно достъпна за родители и ученици при поискване) и предоставена на родителското сдружение (когато такова съществува).



Подпис: _____
(Председател на училищното настоятелство)

Подпис: _____
(Директор на училището)

Дата: _____

Дата: _____

Дата на следващия преглед: _____



СЕСИЯ 6: Създаване на безопасно пространство и приобщаваща среда в класната стая

Цел

- Създаване на личен ангажимент за всеки участник да предприеме конкретни действия в своето училище след обучението, за да подобри съществуващата политика за борба с тормоза и да направи училището си безопасно за ЛГБТИК ученици

Резултати от обучението

- Участниците ще бъдат мотивирани да действат след обучението, да запазят инерцията, да имат личен план за участие в повишаването на безопасността на тяхната училищна среда за ЛГБТИК ученици.

Деятност

Продължителност (минути)

Деятност 1: Ролята ми на преподавател в създаването на среда, безопасна за ЛГБТИК учениците 40

Деятност 2: Списък със задачи на учителя за създаване на безопасно и приобщаващо пространство в класната стая 35

Деятност 3: Създаване на план за действие и споделяне 35

Общо 120

ДЕЯТНОСТ 1: РОЛЯТА МИ НА ПРЕПОДАВАТЕЛ В СЪЗДАВАНЕТО НА СРЕДА, БЕЗОПАСНА ЗА ЛГБТИК УЧЕНИЦИТЕ? (40 минути)

Започнете, като покажете списък с предложени твърдения и подканете към дискусия в голямата група (30 минути).

- Преподавателите носят отговорността да реагират, когато попаднат на хомофобски или трансфобски инциденти на тормоз.
- Преподавателите трябва да се фокусират основно върху качеството на своите уроци и да избягват да се занимават с „противоречиви“ въпроси (напр. сексуалното многообразие), когато възникнат такива.
- Справянето с анти-ЛГБТИК тормоза е същото като с всеки друг вид тормоз.
- Възможно е да се справим с анти-ЛГБТИК тормоза, само ако в училището има политика за борба с тормоза.



- По-полезно е жертвите на анти-ЛГБТИК тормоз сами да поемат отговорността да реагират на анти-ЛГБТИК тормоза, така че постепенно да се овластват.
- Насилниците трябва да бъдат наказвани, за да не повтарят отново действията си.
- Училищата са отговорни за интегрирането на транс и интерсекс младежите чрез създаване на полово неутрални пространства.
- Училищата нямат капацитета да интегрират транс младежите чрез създаване на полово неутрални пространства; транс младежите носят отговорност да се адаптират към съществуващата среда.
- Учителите трябва да наричат транс ученик с името, с което се идентифицира.
- Учителите трябва да се обръщат към всички ученици с имената в техните официални документи.

(Можете да промените твърденията или да добавите други)

Дайте възможност за задълбочена дискусия, в която всеки участник се насърчава да представи своето мнение.

Приключване на дейността: (10 минути)

Да бъдеш учител е много повече от преподаване и пълнене на празни съдове със знания. Също толкова важно е да се представят ценности и това може да се случи, като се дава пример на учениците. Всеки ден има много педагогически моменти, които се случват в рамките на „формалното образование“ (наречени „скрита учебна програма“) и дори да останат незабелязани, те възпитават децата в нещо. Липсата на действие също е действие. Освен това преподавателите носят отговорността да се грижат за безопасността на децата и под това имаме предвид безопасност от всякакъв вид вреда, включително психологическа. Липсата на обсъждане на „противоречиви“ въпроси като сексуалното и половото многообразие предава посланието, че това е въпрос табу и това подхранва хомофобията, бифобията и трансфобията. Много често този проблем е обвит в мъгла. Ето защо справянето с анти-ЛГБТИК тормоза може да стане по-трудно, отколкото с други видове тормоз. Освен това очакването от жертвите на анти-ЛГБТИК тормоз да се защитават и пазят е иронично поради същите неизречени норми, които обезсилват жертвите. Вместо това на жертвите на анти-ЛГБТИК тормоз трябва да се предоставят структури за подкрепа и механизъм за анонимно докладване. Освен това насилниците трябва да получават и грижата на системата и трябва да бъдат третирани с уважение. Трябва да бъдат наблюдавани техните собствени психологически нужди и разбира се, трябва да бъдат обучавани за последиците от техните действия. Придържайки се към тактика да не се отправя обвинение, ние също трябва да се уверим, че елиминираме възможността за повторение на анти-ЛГБТИК тормоза.

Дайте примери от националния контекст, които демонстрират как горните твърдения се прилагат в действие. Дайте няколко примера за добри практики в подкрепа на ЛГБТИК ученици (и други жертви на анти-ЛГБТИК тормоз, които са възприемани като ЛГБТИК).

Дейност 2: Списък със задачи на учителя за създаване на безопасно и приобщаващо пространство в класната стая (35 минути)

Метод: дискусия, презентация



Материали: флипчарти, презентация, разпечатан списък със задачи, разпечатани стратегии за приобщаваща учебна среда

Създаването на безопасно пространство в класната стая е от съществено значение за благосъстоянието на учениците и е жизненоважно за тяхното обучение. Някои ученици може да не се чувстват в безопасност в училище. Ако се измъчват и се чувстват несигурни, едва ли ще имат умствения капацитет да се съсредоточат върху обучението си. Подкрепящите учебни среди са тези, които помагат на учениците да се превърнат в отговорни, сигурни и устойчиви възрастни.

Дейността: Помолете участниците да помислят какво вече правят, за да създадат безопасна среда за своите ученици, и след това направете открита дискусия. Запишете на един флипчарт нещата, които участниците вече правят. Започнете дискусия за това какво може да се направи по-добре или по различен начин. Запишете предложенията на друг флипчарт.

Покажете на участниците презентацията със списъка със задачи:

Списък със задачи на учителя за създаване на безопасно пространство в класната стая (печатен материал)

- **Как да създадете връзки?**

Първата стъпка към превръщането на вашата класна стая в безопасно пространство е да познавате своите ученици, техните общности и произход, техните нужди. Проучванията показват, че формирането на тези връзки и положителните впечатления с учениците могат да ги ангажират да се представят добре в училище. Ето защо е много важно да накарате учениците си да се чувстват чути, видени и разбрани. Създаването на тези връзки може да донесе позитивност и да промени деня на ученика и да създаде безопасно пространство в класната стая.

Приобщаващата култура позволява на учениците да се чувстват уважавани и ценени в класната стая. Трябва да покажем, че ни е грижа за това как протича деня на ученика. По този начин учениците се чувстват по-склонни да се ангажират с материала, да изразяват мнението си и да имат положителна перспектива за своето образование.

Може да имаме карта за проверка на настроеността, която може да помогне на учениците да оценят собствените си чувства. Това също така ви дава по-добра представа за това колко са готови да учат и да участват в час. Да споделиш с възрастен за трудности, тормоз или проблеми у дома може да бъде изключително трудно. Така че след като покажете, че имате личен интерес към благосъстоянието на своя ученик, ще има по-голяма вероятност той да ви се довери и да се обърне към вас в случай на нужда.

- **Как да превърнете своята класна стая в безопасно пространство?**

Писането на истории, рисуването и забавлението не само осигуряват творчески отдушник за учениците, но и създават усещане за връзка. Когато децата/учениците усетят, че могат да споделят изкуството си в класната стая, те са по-уверени и се чувстват по-комфортно. Това създава безопасни пространства в класните стаи и освен това е добър начин учениците да се свържат помежду си въз основа на своите интереси.

Стимулирането на креативността е жизненоважно за доброто психично здраве и намаляването на тревожността. Това е добър начин за човек да изгради връзка и да изрази себе си.



- **Гостоприемна среда**

Седенето на бюро по цял ден може да изглежда стерилно и сковано на някои ученици. Помислете дали да не използвате алтернативни места за сядане като пуфове, табуретки, възглавници или дори пода. Създаването на физически комфортна среда може да допринесе за мотивацията и вниманието на учениците. Използвайте различни ресурси като Pinterest и Instagram, за да търсите нови начини да направите своята класна стая по-визуално динамична и вълнуваща. Търсете неформални методи и инструменти, които можете да използвате в клас, за да образовате своите ученици. Можете също така да излезете навън, ако времето е хубаво, и да научите неща за природата. Връзката с природата е от съществено значение за освобождаване от стреса, тревожността и гнева.

Понякога създаването на безопасно пространство в клас може да бъде голямо предизвикателство. Всяка стъпка и усилие са важни за създаване на по-добра и безопасна среда, за да могат нашите ученици да се чувстват свързани и приети.

Какви са вашите начини за създаване на безопасно пространство в класната стая?

[Базирано на: PikMyKid School Safety Company, 2018 г.]



Кредит: bsd © 2020

ПРИБОБЩАВАЩИ СТРАТЕГИИ ЗА УЧЕБНА СРЕДА (ПЕЧАТНИ МАТЕРИАЛИ)

(Център за върхови постижения в обучението и преподаването на Щатския университет на Айова, n.d.)

Обърнете внимание на своите допускания.

Много често се случва преподавателите да допускат, че учениците споделят техния житейски опит, но това не е непременно така. Обръщате ли се към учениците така, сякаш всички те споделят вашата религия, сексуална ориентация или икономическа класа? Опитайте се да избягвате подобни допускания.

Научете и използвайте имената на учениците.



Дори в големи класове можете да започнете с няколко имена и да напредвате постепенно. Най-малкото покажете на учениците, че полагате усилия за това.

Изработете си включващ език.

Например избягвайте да използвате местоимения от мъжки род както за мъже, така и за жени. Когато използвате идиоми, обяснете ги за тези ученици, на които това не е първи език.

Използвайте множество и разнообразни примери.

Многото примера увеличават вероятността учениците да се разпознаят в поне един от тях. Положете усилия да включвате примери, които се отнасят и за двата пола и които са валидни за различни култури.

Установете основни правила за взаимодействие.

Това ще гарантира, че другите ученици също са приобщаващи и уважителни. За да генерирате максимална подкрепа за основните правила, можете да включите учениците в процеса на изработването им. Все пак ще трябва да наложите основните правила и да поправяте учениците за случайни неприобщаващи или неуважителни коментари.

Проучете своята учебна програма.

Дали определени гледни точки систематично не са представени във вашите учебни материали (напр. курс за семейството, фокусиращ се само върху традиционните семейства, или курс за публична политика, игнориращ расовите проблеми)? Пренебрегването на някои проблеми предполага ценностна преценка, която може да отчужди определени групи ученици.

Справедливостта е от ключово значение

Особено в курсовете с множество раздели е изключително важно да бъдете възприемани като справедливи както при оценяването, така и при прилагането на политиките на курса. Възприятията за несправедливост могат да предизвикат чувство на заучена безпомощност, което е силно демотивиращо за учениците.

Бъдете нащрек за реплики, предполагащи ограничени възможности

В усилията си да помогнат на учениците, някои преподаватели изпращат смесени послания (напр. „Разбира се, ще се радвам да ти помогна с това, знам, че момичетата имат проблеми с математиката“). Тези реплики насърчават приписване на качества, фокусирани върху постоянни и неконтролируеми причини, които намаляват увереността на учениците в собствените им възможности. Вместо това е по-продуктивно да се съсредоточите върху контролируеми причини като старанието.

Осигурете условия за ученици с увреждания.

По закон преподавателите са длъжни да осигурят разумни условия за ученици с документиранни увреждания.

Не искайте от хора да говорят от името на цяла група.

Учениците с недостатъчно представена идентичност често съобщават, че се чувстват невидими в клас или се привлича вниманието към тях само за показ. Това преживяване се засилва, когато



към тях се обръщат като към говорители на цялата им група и може да има отражение върху представянето.

Практикувайте приобщаващо поведение в класната стая.

Ние като преподаватели не искаме умишлено да изключваме никого от образователния опит. Много изследователи обаче съобщават за малки несъзнателни поведения – „микроагресии“, които някои групи от ученици изпитват многократно. Например жените съобщават, че преподавателите са склонни да ги прекъсват по-често в сравнение с мъжете, да ги игнорират по-често, да се обръщат към тях по-рядко, да им задават повече въпроси за припомняне и по-малко аналитични въпроси, да признават по-малко техния принос и да надграждат над отговорите им по-малко (Hall, 1982 г.). Тези микроагресии се натрупват и имат силно обезсърчаващ ефект върху тези ученици.

Завършете сесията с открита дискусия, говорете за предизвикателствата при създаването на безопасно пространство в класната стая и обсъдете идеи за приобщаваща училищна среда.

Дейност 3: Създаване на план за действие и споделяне (45 минути)

Метод: индивидуална работа, упражнение по саморефлексия

Материали: празни листи хартия за писане, печатни материали с насочващи въпроси, фонова музика

Тази дейност ще помогне на участниците да се концентрират върху личните си ангажименти за действие след обучението, следвайки структуриран метод – списък с насочващи въпроси.

Обяснете задачата: всеки участник ще получи въображаемо бюро – с компютър на него и чекмеджета. Всяка част от рисунката има въпроси, свързани с личните ангажименти за предотвратяване и борба с анти-ЛГБТИК тормоза в училищата и прехвърляне на знания за него на други учители/училищен персонал. Участниците ще имат 30 минути да мислят и пишат какво ще правят през следващите шест месеца и също така да мислят каква друга информация и умения трябва да придобият, за да реализират своите планове. Помолете хората да записват нещата според въпросите по-долу.

Насочващи въпроси

На масата: Какво планирам да правя в ежедневието си във връзка с превенцията и борбата с анти-ЛГБТИК тормоза? Кои са моите съюзници? Какви ще бъдат пречките/барьерите, които трябва да се преодолеят? Какви са първите стъпки през следващите 6 месеца?

Компютър: Каква информация все още трябва да търся или какви умения са ми необходими, за да предам знания на други учители и училищен персонал относно превенцията и борбата с анти-ЛГБТИК тормоза? От каква помощ се нуждая (материали, ресурси)?

Дъска над компютъра: Плановите ми във връзка с превенцията и справянето с анти-ЛГБТИК тормоза в образователната система? Какво и кога планирам да направя? Към кои органи трябва да се обърна? Какви възможности съществуват за справяне с проблема на по-високо ниво?

Чекмедже 1 и 2: Плановите ми във връзка с превенцията и справянето с анти-ЛГБТИК тормоза в моето училище? Кои конкретни действия трябва да предприема през следващите 6 месеца? Кои



са моите съюзници? Как ще ги включа? Кои са хората, които може да възразят? Как да се обърна към тях? Какви конкретни възможности съществуват през следващите 6 месеца, за да ангажирам всички заинтересовани страни в училищната общност за системно справяне с анти-ЛГБТИК тормоза?

Споделяне (20 минути)

Първи етап на обратна връзка: Поканете групата да се върне в кръга. Обяснете на участниците: Връщаме се в кръга. Представете си, че това е нашият кръг за подкрепа. Сега ви молим да дадете своя план за ангажименти на човека, който седи отляво на вас. Задачата на човекът, който получава плана, е да напише коментари, предложения, какво друго би могъл да направи или как би могъл да го направи. Също така можете да напишете думи на подкрепа и пожелания. Ролята на предоставянето на обратна връзка е да се подкрепи човекът. Имате 5 минути за това.

Втори етап на обратна връзка: Дайте бюрото с ангажименти на друго човек отляво. Вашата роля е същата като на човека, който пише обратна връзка по време на първия етап на подкрепа. Участниците ще имат 5 минути за втория етап на обратна връзка.

Споделяне в голямата група: Преди да започне споделянето, позволете на участниците да прочетат и помислят върху коментарите на своите колеги в продължение на 5 минути. След това помолете участниците да споделят как се чувстват в края на тази дейност (енергични, ангажирани или уплашени, несигурни, че ще успеят да постигнат промяна със своите лични действия). Помолете останалите да предоставят обратна информация за изказванията на всеки участник. Ако някой се чувства несигурен, другият трябва да практикува оказване на вербална подкрепа и насърчение и да дава предложения как да се преодолее страхът.

Съвети за фасилитатори: Това е последната част от семинара, макар и много важна. Това е времето, когато хората могат да помислят малко върху това, което са научили, и какво могат да използват в ежедневието и работата си. Ето защо е много важно да не пропускаме тази част и да дадем на хората достатъчно време да помислят какво биха могли да направят, когато се върнат към работата си.

СЕСИЯ 7: Обобщение – следващи стъпки; Оценка на удовлетворението от обучението; Оценка на новите знания, умения, нагласи (оценка след обучение)

Цели

Събиране на мнения на участниците за качеството на обучението (както формативна, така и обобщаваща оценка);

Проверка на нивото на знания в края на обучението и сравнение с резултатите от оценката преди обучението, като се използва същия въпросник;

Завършване на обучителния семинар и обяснение на следващите стъпки и подкрепата, която партньорите по CHOICE ще предоставят на 4 пилотни училища за въвеждане/надграждане на техните политики за многообразие и борба с тормоза.

Резултати от обучението



Участниците получават възможности да оценят обучителния семинар, както и да извършат самооценка на знанията, които са придобили за ЛГБТИК идентичностите и проблемите;

Участниците са запознати със следващите стъпки в изпълнението на проекта CHOICE и подкрепата, която националният партньор по CHOICE ще може да предоставя на тяхното училище в дългосрочен план във връзка с превенцията и справянето с анти-ЛГБТИК тормоза.

Дейност	Продължителност (минути)
Дейност 1: Оценка на знанията след обучение и формативна оценка на обучението	45
Дейност 3: Обсъждане на следващите стъпки, приключване и емоционална оценка	60
Общо	105

ДЕЙНОСТ 1: ОЦЕНКА НА ЗНАНИЯТА СЛЕД ОБУЧЕНИЕТО, ФОРМАТИВНА И ОБОБЩАВАЩА ОЦЕНКА НА ОБУЧИТЕЛНАТА РАБОТИЛНИЦА (45 минути)

Методи: индивидуална работа, упражнение по саморефлексия, споделяне в голямата група

Материали: разпечатани въпросници

Открийте сесията, като подчертаете колко е важно за вас да съберем обратна връзка и да можем да подобрим обучението в бъдеще. Помолете участниците да дадат честна оценка на обучението. Това е разделено на две части: оценка на знанията след обучението и формативна част (въпросник за формативна оценка), която се отнася до практическите аспекти на обучението.

Раздайте въпросника за оценка след обучението. Дайте 15-20 минути за попълване, след това поканете участниците да се върнат в кръга и да споделят какви промени в своето ниво на познание и разбиране на ЛГБТИК идентичностите и проблемите са забелязали. Попитайте дали участниците също са променили отношението си към проблемите, които са били разгледани в обучението.

Помолете ги също да коментират формативния аспект на обучението. Помолете всички да кажат по няколко думи. Никой не трябва да бъде пренебрегнат в това упражнение за споделяне.

ДЕЙНОСТ 2: ОБСЪЖДАНЕ НА СЛЕДВАЩИТЕ СЪПКИ, ПРИКЛЮЧВАНЕ И ЕМОЦИОНАЛНА ОЦЕНКА (60 минути)

Информирайте участниците за предстоящите дейности по проекта CHOICE и обсъдете как могат да участват. Разкажете им за подкрепата, която националният партньор по CHOICE ще



предостави на 4 пилотни училища в страната за въвеждане или подобряване на тяхната политика за борба с тормоза / за многообразие, която включва ЛГБТИК.

Запознайте участниците със Списъка на ЛГБТИК организациите и ресурсите, които съществуват в страната и които могат да бъдат използвани за по-нататъшна работа по проблемите на ЛГБТИК в училище.

Емоционална оценка: (30 минути)

Поставете празен стъклен буркан в центъра на помещението. Поканете всеки участник да напише на бележка отговора на този въпрос: „Промени ли се нещо за мен по време на работилницата? По какъв начин?“ След това помолете всеки участник да сложи своята бележка в буркана. Заедно с участниците прегледайте отговорите и след това ги поканете да дадат емоционалната си оценка.

Поканете участниците да седнат в кръг един срещу друг. Започнете, като коментирате продуктивното време, прекарано заедно през последния ден и половина. „Имахме възможност да придобием нови знания, да помислим върху собствените си нагласи, да анализираме училищната среда и себе си, да се учим едни от други. Тук имаме играчка, която символизира нещо, което вземаме днес със себе си. Молим ви да кажете по 1-2 изречения за това какви чувства, мисли и прозрения вземате от това обучение.“ Помолете хората да споделят открито с групата. Емоционалната оценка помага да се изразяват емоции и да се помисли върху собственото преживяване, поради което трябва да се прави в безопасна среда, която позволява на хората да разсъждават открито, без да прекъсват своите мисли или да чувстват необходимостта да ги оправдаят.

Когато един участник говори, другите трябва да бъдат помолени да слушат, без да прекъсват, и да не дават оценки за това, което чуват. Важно е да не пропускаме никого в това упражнение за споделяне. Затова не забравяйте да се обърнете към хората лично, ако те не говорят, и да ги помолите да споделят какво вземат със себе си от обучението.

Модераторите благодарят на участниците за тяхната откритост и сътрудничеството и приноса им и също споделят собствените си разсъждения.

Като алтернатива можете да използвате топка прежда, да помолите участниците да се изправят и да хвърлят топката от един човек на друг през кръга, след като говорят и споделят емоционалната си оценка. По този начин всеки ще бъде свързан с останалите, като държи нишката на преждата. В края на упражнението фасилитаторът може да коментира, че нишката на преждата символизира мрежата от съмишленици и други училищни служители, които вече са се ангажирали да работят за справяне и премахване на тормоза срещу ЛГБТИК хората в страната.

Закриване на работилницата: Благодарете на всички за интензивната работа по време на обучението, споделянето на личен опит, знания и нагласи и за неговия/нейния принос, както и за мотивацията за създаване на по-безопасна училищна среда.



ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1: Въпросник за оценка преди обучението

Моля, отговорете на следните въпроси, така че да отразяват вашето мнение възможно най-точно, и да отговорете на фактически въпроси, доколкото сте запознати. Няма „правилни“ или „грешни“ отговори. Вашите отговори ще бъдат анонимни и никога няма да бъдат свързани лично с вас. След като попълните този въпросник, моля, поставете го в предоставения плик и го върнете на учителя.

Указания: Моля, поставете знак 'x' в кутийката ☐ до отговора, който избирате, или напишете отговора в даденото сиво поле _____ в зависимост от случая.



ДЕМОГРАФСКИ ДАННИ

1. Възрастта ми е:

☐ 18-30 ☐ 31-50 ☐ 51-64 ☐ 65 и повече

2. Половата ми идентичност е (незадължително):

☐ жена ☐ мъж

☐ друго, моля, уточнете: _____ +++ _____

3. Сексуалната ми ориентация е (незадължително):

☐ асексуален/асексуална

☐ бисексуален/бисексуална

☐ хетеросексуален/хетеросексуална

☐ хомосексуален/хомосексуална

☐ друго, моля, уточнете: _____ +++ + _____

4. Позицията ми в училището е:

☐ учител

☐ директор

☐ училищен психолог

☐ друг училищен професионалист (моля, уточнете)

_____ ++++

_____ ++++

5. Какви бяха основните ви причини за участие в обучението? Може да изберете повече от един отговор

☐ За да подобря своите умения или знания

☐ Директорът на училището ме помоли да участвам

☐ Може да е от полза в бъдеще

☐ Интересувам се от тази тема

☐ Редно е да го направя

☐ друго, моля, уточнете:

_____ ++++

_____ ++++

_____ ++++

НАГЛАСА - УМЕНИЯ - ЗНАНИЯ

6. Колко вероятно е да се намесите, ако станете свидетели на стигматизиращо или дискриминационно поведение срещу ЛГБТИК ученик на вашето работно място?

☐ много вероятно ☐ вероятно

☐ донякъде вероятно

☐ не много вероятно ☐ не знам

7. Колко вероятно е да попитате за сексуалната ориентация, половата идентичност и/или половите характеристики на ученик, споделил с вас инцидент на тормоз, който му се е случил?

☐ много вероятно ☐ вероятно

☐ донякъде вероятно

☐ не много вероятно ☐ не знам

8. Къде поставяте себе си по отношение на нагласата към ЛГБТИК хората?

приобщаваща

негативна

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Съгласни ли сте с твърденията по-долу (B10-B12):

9. „Най-общо казано, в моето училище ЛГБТИК учениците се третират по същия начин като всеки друг ученик.“

☐ напълно съгласен/съгласна

☐ съгласен/съгласна

☐ нито съгласен/съгласна, нито несъгласен/несъгласна

☐ несъгласен/несъгласна

☐ напълно несъгласен/несъгласна

10. „Трудно е да се говори за сексуална ориентация, полова идентичност и/или полови характеристики в моето училище.“

☐ напълно съгласен/съгласна

☐ съгласен/съгласна

☐ нито съгласен/съгласна, нито несъгласен/несъгласна

☐ несъгласен/несъгласна



	☐ напълно несъгласен/несъгласна
--	--

11. „Мисля, че ЛГБТИК гледната точка трябва да бъде неразделна част от учебната програма на учителите.“

- ☐ напълно съгласен/съгласна
- ☐ съгласен/съгласна
- ☐ нито съгласен/съгласна, нито несъгласен/несъгласна
- ☐ несъгласен/несъгласна
- ☐ напълно несъгласен/несъгласна

12. Колко често използвате неутрален език (напр.: „партньор“ вместо „приятел/приятелка“ и „родител“ вместо „майка/баща“ и др.), когато питате учениците си за техния любовен живот или семейни отношения?

- ☐ много често
- ☐ често
- ☐ сравнително често
- ☐ не много често
- ☐ рядко

Съгласни ли сте с твърденията по-долу (B14-B16):

13. „Искам всички мои ученици и колеги да знаят, че се вълнувам от специфичните нужди на ЛГБТИК учениците.“

- ☐ напълно съгласен/съгласна
- ☐ съгласен/съгласна
- ☐ нито съгласен/съгласна, нито несъгласен/несъгласна
- ☐ несъгласен/несъгласна
- ☐ напълно несъгласен/несъгласна

14. „Не виждам как знанието, че един ученик е лесбийка, гей, бисексуален, транс или интерсекс, може да повлияе на моята роля в работата.“

- ☐ напълно съгласен/съгласна
- ☐ съгласен/съгласна
- ☐ нито съгласен/съгласна, нито несъгласен/несъгласна
- ☐ несъгласен/несъгласна
- ☐ напълно несъгласен/несъгласна

15. „Мисля, че е по-добре учениците да запазят информацията за своята сексуална ориентация, полова идентичност и/или полови характеристики за себе си.“

- ☐ напълно съгласен/съгласна

16. Знам, че имам значителен професионален опит с

	Да	Не	Не знам
ученички лесбийки	☐	☐	☐
гей ученици	☐	☐	☐
бисексуални ученици	☐	☐	☐
транс ученици	☐	☐	☐
интерсекс ученици	☐	☐	☐

17. Съгласни ли сте с твърдението: „Ако можех да взема самостоятелно решение, щях да се чувствам комфортно да променя училищната си среда, за да бъде по-приятелски настроена към ЛГБТИК хора.“

- ☐ напълно съгласен/съгласна
- ☐ съгласен/съгласна
- ☐ нито съгласен/съгласна, нито несъгласен/несъгласна
- ☐ несъгласен/несъгласна
- ☐ напълно несъгласен/несъгласна

18. Термините „сексуална ориентация“, „полова идентичност“ и „полови характеристики“ са:

- ☐ синоними, тъй като всички те се отнасят до специфичния набор от характеристики на човек
- ☐ различни и не са непременно свързани, нито задължително засягат/предполагат определено специфично развитие на останалите
- ☐ различни, но са свързани и всеки един непременно предполага съответните резултати в развитието на останалите

19. „В този момент от професионалното си развитие чувствам, че притежавам компетенциите и уменията да помогна на ЛГБТИК учениците да се чувстват приети в училище.“

- ☐ напълно съгласен/съгласна
- ☐ съгласен/съгласна
- ☐ нито съгласен/съгласна, нито несъгласен/несъгласна
- ☐ несъгласен/несъгласна
- ☐ напълно несъгласен/несъгласна

20. Използването на неутрален език (напр.: „партньор“ вместо „приятел/приятелка“ и „родител“ вместо „майка/баща“ и др.):



- ☐ съгласен/съгласна
- ☐ нито съгласен/съгласна, нито
несъгласен/несъгласна
- ☐ несъгласен/несъгласна
- ☐ напълно несъгласен/несъгласна

- ☐ може да бъде объркващо, тъй като може да не е
съвсем ясно за кого говори учителят
- ☐ не е необходимо за повечето хора, така че
ученикът трябва да изясни положението, когато
учителят използва грешен термин, или да приеме
стандартната ситуация
- ☐ е едно от нещата, които учителят може да
направи, за да създаде приобщаваща среда



21. Когато говорят с трансджендър ученици, учителите трябва:

- ☐ да се обръщат към тях с официалното им име, защото това се изисква от ролята на учителя
- ☐ да знаят както официалното име на транс ученика, така и името, което транс ученикът е избрал за себе си, но да попитат ученика кое име трябва да се използва публично
- ☐ да се обръщат към него/нея с името, което транс ученикът е избрал за себе си

22. Термините „гей“ и „МСМ (мъже, които правят секс с мъже)“ са:

- ☐ различни, тъй като „МСМ“ се отнася до сексуално поведение, което не означава непременно, че човекът се идентифицира като гей или бисексуален
- ☐ синоними, но „гей“ е по-добре познат и извън ЛГБТИК общността, докато „МСМ“ е по-малко известен
- ☐ синоними, но терминът „гей“ може да се използва и за жени, докато МСМ се отнася специфично до поведение между мъже

23. Пресечност. Когато говорим за ЛГБТИК хора, тази концепция подчертава неблагоприятното социално положение и фактори, различни от това да бъдеш ЛГБТИК, с които хората могат да се сблъскат:

- ☐вярно ☐невярно ☐не знам

24. Фактът, че човек има интерсекс тяло:

- ☐ няма със сигурност да стане очевидно, възможно е някои интерсекс хора изобщо никога да не разберат
- ☐ със сигурност ще стане очевидно на пренаталния етап или най-късно при раждането, веднага щом стане ясно видимо за медицинския персонал
- ☐ със сигурност ще стане очевидно, но това може да е на различен етап от живота: при раждането, по време на детството, в пубертета или дори в зряла възраст

25. „Мария е транс жена“:

- ☐ Мария се идентифицира като мъж: нейната полова идентичност е жена.
- ☐ Мария се идентифицира като жена: нейната полова идентичност е жена. При раждането обаче ѝ е приписан мъжки пол
- ☐ Мария има както мъжки, така и женски полови характеристики, но е избрала да се идентифицира като жена

Благодарим ви много, че попълнихте този въпросник.

Моля, сега поставете своя въпросник в плика и го дайте на учителя.



Приложение 2: Въпросник за оценка след обучението

ДЕМОГРАФСКИ ДАННИ

1. Възрастта ми е:

☐ 18-30 ☐ 31-50 ☐ 51-64 ☐ 65 и повече

2. Половата ми идентичност е: (незадължително)

☐ жена ☐ мъж

☐ друго, моля, уточнете: _____ +++ _____

3. Сексуалната ми ориентация е (незадължително):

☐ асексуален/асексуална

☐ бисексуален/бисексуална

☐ хетеросексуален/хетеросексуална

☐ хомосексуален/хомосексуална

☐ друго, моля, уточнете: _____ +++ + _____

4. Моята професия е:

☐ учител

☐ директор

☐ училищен психолог

☐ друг училищен професионалист (моля, уточнете)

_____ +++++ _____

_____ +++++ _____

5. Обучението отговори на моите очаквания.

☐ напълно съгласен/съгласна

☐ съгласен/съгласна

☐ нито съгласен/съгласна, нито
несъгласен/несъгласна

☐ несъгласен/несъгласна

☐ напълно несъгласен/несъгласна

☐ друго, моля, уточнете:

_____ +++++ _____

_____ +++++ _____

_____ +++++ _____

НАГЛАСА - УМЕНИЯ - ЗНАНИЯ

6. Колко вероятно е да се намесите, ако станете свидетели на стигматизиращо или дискриминационно поведение срещу ЛГБТИК ученик на вашето работно място?

☐ много вероятно ☐ вероятно

☐ донякъде вероятно

☐ не много вероятно ☐ не знам

7. Колко вероятно е да попитате за сексуалната ориентация, половата идентичност и/или половите характеристики на ученик, споделил с вас инцидент на тормоз, който му се е случил?

☐ много вероятно ☐ вероятно

☐ донякъде вероятно

☐ не много вероятно ☐ не знам

8. Къде поставяте себе си по отношение на нагласата към ЛГБТИК хората?

приобщаваща

негативна

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐ ☐

Съгласни ли сте с твърденията по-долу (B10-B12):

9. „Най-общо казано, в моето училище ЛГБТИК учениците се третираат по същия начин като всеки друг ученик.“

☐ напълно съгласен/съгласна

☐ съгласен/съгласна

☐ нито съгласен/съгласна, нито
несъгласен/несъгласна

☐ несъгласен/несъгласна

☐ напълно несъгласен/несъгласна

10. „Трудно е да се говори за сексуална ориентация, полова идентичност и/или полови характеристики в моето училище.“

☐ напълно съгласен/съгласна

☐ съгласен/съгласна

☐ нито съгласен/съгласна, нито
несъгласен/несъгласна

☐ несъгласен/несъгласна



☐ напълно несъгласен/несъгласна

11. „Мисля, че ЛГБТИК гледната точка трябва да бъде неразделна част от учебната програма на учителите.“

- ☐ напълно съгласен/съгласна
- ☐ съгласен/съгласна
- ☐ нито съгласен/съгласна, нито несъгласен/несъгласна
- ☐ несъгласен/несъгласна
- ☐ напълно несъгласен/несъгласна

12. Колко често използвате неутрален език (напр .: „партньор“ вместо „приятел/приятелка“ и „родител“ вместо „майка/баща“ и др.), когато питате учениците си за техния любовен живот или семейни отношения?

- ☐ много често
- ☐ често
- ☐ сравнително често
- ☐ не много често
- ☐ рядко

Съгласни ли сте с твърденията по-долу (B14-B16):

13. „Искам всички мои ученици и колеги да знаят, че се вълнувам от специфичните нужди на ЛГБТИК учениците.“

- ☐ напълно съгласен/съгласна
- ☐ съгласен/съгласна
- ☐ нито съгласен/съгласна, нито несъгласен/несъгласна
- ☐ несъгласен/несъгласна
- ☐ напълно несъгласен/несъгласна

14. „Не виждам как знанието, че един ученик е лесбийка, гей, бисексуален, транс или интерсекс, може да повлияе на моята роля в работата.“

- ☐ напълно съгласен/съгласна
- ☐ съгласен/съгласна
- ☐ нито съгласен/съгласна, нито несъгласен/несъгласна
- ☐ несъгласен/несъгласна
- ☐ напълно несъгласен/несъгласна

15. „Мисля, че е по-добре учениците да запазят информацията за своята сексуална ориентация, полова идентичност и/или полови характеристики за себе си.“

16. Знам, че имам значителен професионален опит

с	Да	Не	Не знам
ученички лесбийки	☐	☐	☐
гей ученици	☐	☐	☐
бисексуални ученици	☐	☐	☐
транс ученици	☐	☐	☐
интерсекс ученици	☐	☐	☐

17. Съгласни ли сте с твърдението: „Ако можех да взема самостоятелно решение, щях да се чувствам комфортно да променя училищната си среда, за да бъде по-приятелски настроена към ЛГБТИК хора.“

- ☐ напълно съгласен/съгласна
- ☐ съгласен/съгласна
- ☐ нито съгласен/съгласна, нито несъгласен/несъгласна
- ☐ несъгласен/несъгласна
- ☐ напълно несъгласен/несъгласна

18. Термините „сексуална ориентация“, „полова идентичност“ и „полови характеристики“ са:

- ☐ синоними, тъй като всички те се отнасят до специфичния набор от характеристики на човек
- ☐ различни и не са непременно свързани, нито задължително засягат/предполагат определено специфично развитие на останалите
- ☐ различни, но са свързани и всеки един непременно предполага съответните резултати в развитието на останалите

19. „В този момент от професионалното си развитие чувствам, че притежавам компетенциите и уменията да помогна на ЛГБТИК учениците да се чувстват приети в училище.“

- ☐ напълно съгласен/съгласна
- ☐ съгласен/съгласна



- ☐ напълно съгласен/съгласна
- ☐ съгласен/съгласна
- ☐ нито съгласен/съгласна, нито несъгласен/несъгласна
- ☐ несъгласен/несъгласна
- ☐ напълно несъгласен/несъгласна

- ☐ нито съгласен/съгласна, нито несъгласен/несъгласна
- ☐ несъгласен/несъгласна
- ☐ напълно несъгласен/несъгласна

20. Използването на неутрален език (напр.: „партньор“ вместо „приятел/приятелка“ и „родител“ вместо „майка/баща“ и др.):

- ☐ може да бъде объркващо, тъй като може да не е съвсем ясно за кого говори учителят
- ☐ не е необходимо за повечето хора, така че ученикът трябва да изясни положението, когато учителят използва грешен термин, или да приеме стандартната ситуация
- ☐ е едно от нещата, които учителят може да направи, за да създаде приобщаваща среда

21. Когато говорят с трансджендър ученици, учителите трябва:

- ☐ да се обръщат към тях с официалното им име, защото това се изисква от ролята на учителя
- ☐ да се обръщат към него/нея с името, което транс ученикът е избрал за себе си

22. Термините „гей“ и „МСМ (мъже, които правят секс с мъже)“ са:

- ☐ различни, тъй като „МСМ“ се отнася до сексуално поведение, което не означава непременно, че човекът се идентифицира като гей или бисексуален
- ☐ синоними, но „гей“ е по-добре познат и извън ЛГБТИК общността, докато „МСМ“ е по-малко известен
- ☐ синоними, но терминът „гей“ може да се използва и за жени, докато МСМ се отнася специфично до поведение между мъже

23. Пресечност. Когато говорим за ЛГБТИК хора, тази концепция подчертава неблагоприятното социално положение и фактори, различни от това да бъдеш ЛГБТИК, с които хората могат да се сблъскат:

- ☐вярно ☐невярно ☐не знам

24. Фактът, че човек има интерсекс тяло:

- ☐ няма със сигурност да стане очевидно, възможно е някои интерсекс хора изобщо никога да не разберат
- ☐ със сигурност ще стане очевидно на пренаталния етап или най-късно при раждането, веднага щом стане ясно видимо за медицинския персонал
- ☐ със сигурност ще стане очевидно, но това може да е на различен етап от живота: при раждането, по време на детството, в пубертета или дори в зряла възраст

25. „Мария е транс жена“:

- ☐ Мария се идентифицира като мъж: нейната полава идентичност е жена.

26. Моля, оценете знанията си след обучението

	Преди	След	
1.	☐	☐	много добри
2.	☐	☐	добри
3.	☐	☐	приемливи
4.	☐	☐	слаби
5.	☐	☐	много слаби
6.	☐	☐	никакви знания

27. Моля, оценете уменията си след обучението

	Преди	След	
1.	☐	☐	много добри
2.	☐	☐	добри
3.	☐	☐	приемливи
4.	☐	☐	слаби
5.	☐	☐	много слаби
6.	☐	☐	никакви умения

28. Колко уверени се чувствате да прилагате наученото в своята роля на работа?

- ☐ много уверен/уверена
- ☐ уверен/уверена
- ☐ донякъде уверен/уверена
- ☐ не много уверен/уверена
- ☐ напълно неуверен/неуверена

ОЦЕНКА НА ОБУЧЕНИЕТО

29. Как намирате продължителността на обучението?

- ☐ много добра ☐ добра
- ☐ приемлива
- ☐ лоша ☐ много лоша

30. Как намирате структурата на обучението?

- ☐ много добра ☐ добра
- ☐ приемлива
- ☐ лоша ☐ много лоша



- | | |
|--|--|
| <p>☐ Мария се идентифицира като жена: нейната полова идентичност е жена. При раждането обаче ѝ е приписан мъжки пол</p> <p>☐ Мария има както мъжки, така и женски полови характеристики, но е избрала да се идентифицира като жена</p> | |
|--|--|

31. Доколко полезни намирате следните методи за помощ при ученето?

(от 1 = безполезен до 5 = много полезен)

	1	2	3	4	5
Дискусия в групата	☐	☐	☐	☐	☐
Мозъчна атака (брейнсторминг)	☐	☐	☐	☐	☐
Казуси	☐	☐	☐	☐	☐
Ролева игра	☐	☐	☐	☐	☐
Лекция	☐	☐	☐	☐	☐
Работа в малка група	☐	☐	☐	☐	☐
Индивидуална саморефлексия	☐	☐	☐	☐	☐

32. Моля, дайте оценка на своите обучители в следните области

(от 1 = много слаба до 5 = много добра)

	1	2	3	4	5
знания по темата/дейността	☐	☐	☐	☐	☐
създаване на интерес към темата/дейността	☐	☐	☐	☐	☐
свързване на обучението с вашата роля в работата	☐	☐	☐	☐	☐
разбиране на вашите нужди	☐	☐	☐	☐	☐
отговори на въпроси	☐	☐	☐	☐	☐

33. Моля, дайте оценка на следните аспекти на обучителната база и нейната администрация

(от 1 = много слаба до 5 = много добра)

	1	2	3	4	5
администрация и набиране на персонал	☐	☐	☐	☐	☐
помещение/място	☐	☐	☐	☐	☐
удобство на местоположението	☐	☐	☐	☐	☐
техническа поддръжка по време на обучението	☐	☐	☐	☐	☐

35. Колко подходящи бяха следните части от обучението по отношение на бъдещата им полезност във вашата професионална практика? (от 1 = напълно неподходящи до 5 = много подходящи)

	1	2	3	4	5
Сесия 1. Въведение, основни правила, понятия и термини	☐	☐	☐	☐	☐
Сесия 2. Изследване на собствените нагласи	☐	☐	☐	☐	☐
Сесия 3. ЛГБТИК идентичности	☐	☐	☐	☐	☐
Сесия 4. Приобщаващото училище	☐	☐	☐	☐	☐
Сесия 5. Национална правна рамка и училищни политики за борба с тормоза	☐	☐	☐	☐	☐
Сесия 6. Личен ангажимент	☐	☐	☐	☐	☐

36. Бихте ли препоръчали това обучение на своите колеги?

1. ☐ Да 2. ☐ Не 3. ☐ Не съм сигурен/сигурна

36а. Моля, обяснете накратко защо:

37. Какво ви хареса най-много и най-малко в това обучение?

38. Как се надявате да промените практиката си в резултат на това обучение?

39. Ако имате коментари, моля, споделете ги тук:

- а) до каква степен обучението ви помогна да развиете самосъзнание относно дискриминацията и стигматизацията, засягащи ЛГБТИК хората в училище:
 б) коментари относно приложимостта на обучението:
 в) коментари относно съдържанието на обучението:
 г) коментари относно методите на обучение:

Благодарим ви, че попълнихте въпросника!



кетъринг

☐ ☐ ☐ ☐ ☐

34. Колко често очаквате да можете да приложите наученото в работата си?

☐ много често ☐ често ☐ сравнително често

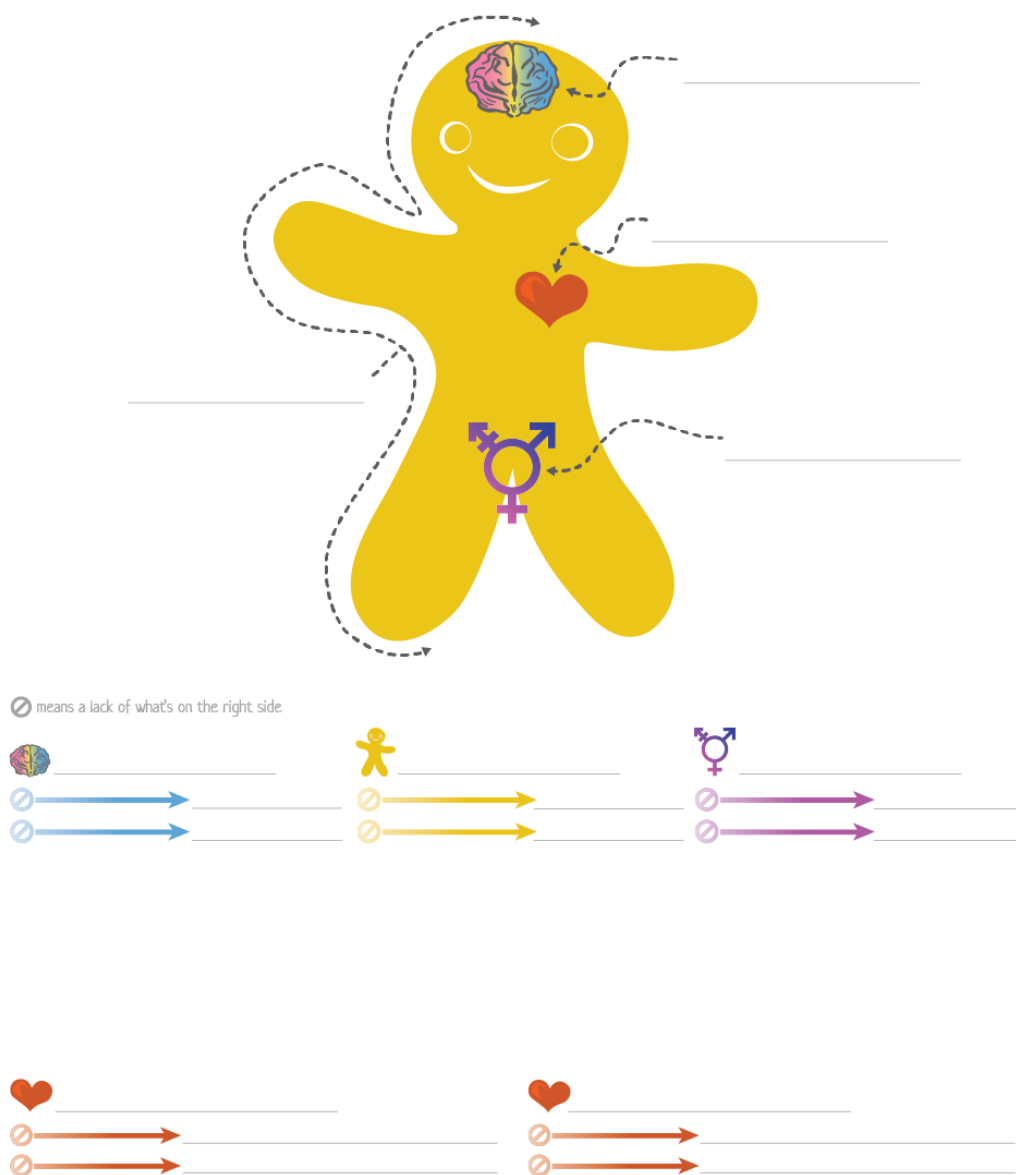
☐ не много често ☐ много рядко



Приложение 3: Бисквитеният човек (работен лист):

Материалите могат да бъдат свалени от линка: <https://www.genderbread.org/>

The Genderbread Person_{v4}



Приложение 4: Речник

ОСНОВНИ ПОНЯТИЯ

Сексуална ориентация: Емоционалното и/или сексуалното привличане към други хора.



Полова идентичност: Личният и вътрешен начин, по който човек преживява своя пол или липсата на пол. Терминът „пол“ в този случай се отнася до съвкупността от роли, поведения, норми и характеристики, които всяко общество, култура и/или класа в определен исторически период приписва като „типични“ за мъжете и жените (въз основа на бинарния модел на пола). Тя може да съвпада или да не съвпада с пола, приписан при раждането.

Изразяване на пола: Начините, по които човек изразява пред другите поведения и характеристики на пола (като мъжественост, женственост или други). Характеристики като прическа, облекло, начинът, по който човек говори и се движи, могат да бъдат изразяване на пола. Живеем в общество, в което се очаква и налага изразяването на пола да съвпада с половата идентичност на човека; от мъжа се очаква да има мъжествено изразяване на пола, а от жената – женствено. Резултатът от това е хората, които не отговарят на този опростен модел, да бъдат третирани по фобичен начин или с омраза от обществото.

Полови характеристики: Половите характеристики включват както първичните (като вътрешни и външни репродуктивни органи, хромозоми и хормони), така и вторичните (като мускулна маса, телесно окосмяване, развитие на гърдите и други) полови белези.

СЪКРАЩЕНИЕТО ЛГБТИК+

Лесбийка: Човек, който се идентифицира като жена и изпитва емоционално, романтично и/или сексуално влечение към хора от същия пол.

Гей: Човек, който се идентифицира като мъж и изпитва романтично и/или сексуално влечение към хора от същия пол. Терминът „гей“ в България се използва главно от мъже, въпреки че има жени, които използват този термин, за да опишат своята сексуална и/или романтична ориентация, идентифицирайки се като гей или гей жени.

Бисексуален: Човек, който изпитва романтично и/или сексуално влечение към хора от два или повече пола. Често се използва като чадърен термин за описание на различни форми на полисексуалност.

Трансджендър: Хора, чийто пол не е същият като пола, който им е приписан при раждането. Транс хората може да идентифицират своя пол в бинарния модел на пола (идентифицирайки се като транс мъже или транс жени) или не (идентифицирайки се като транс небинарни).

Интерсекс: Интерсекс хората се раждат с полови характеристики, които не принадлежат строго към мъжки или женски категории или които принадлежат едновременно и към двете. „Интерсекс“ е чадърен термин и означава спектър от вариации на половите характеристики, които естествено се срещат в човешкия вид. Интерсекс хората може да имат всякаква сексуална ориентация, полова идентичност и изразяване на пола.

Куиър: Куиър е сложен термин с множество интерпретации. В миналото той е бил използван като обиден термин за гей хората, но през 80-те е бил извоюван обратно от активисти и учени като положително и конфронтационно самоописание в опит да се оспорят социалните норми около сексуалността, сексуалната ориентация, половата идентичност и/или други форми на нормативност. Често се използва от хора, които не приемат традиционните концепции за пол и сексуалност и не се идентифицират с нито един от термините на ЛГБТИК+ съкращението, но



също така и като общ термин за всички ЛГБТИК+ хора. Като термин той също се идентифицира с определени части от куиър теорията.

(+): Символът + се използва, за да се включат всички останали идентичности във връзка със сексуалната ориентация и/или половата идентичност, които са част от общността, напр. асексуален, небинарен, пансексуален и др.

ДРУГИ ТЕРМИНИ

Използване на език: Всички термини, споменати по-горе, са тези, които се приемат и използват от ЛГБТИК+ общността. Много термини, които се използват обичайно за обозначаване на ЛГБТИК+ хора, имат негативни нюанси и се използват по обиден, стигматизиращ и/или патологизиращ начин (напр. транссексуален, хомосексуалист, травестит и др.). Някои хора обаче може да използват за себе си термини, които се смятат за стигматизиращи, обикновено в опит да ги извоюват обратно. В практиката си използвайте най-приетите термини, но също така уважавайте начина, по който всеки човек може да се самоидентифицира.

Колебаещи се: използва се от хора, които изследват своята полова идентичност и/или сексуалната си ориентация

Полово неконформни хора: Хора, които имат полова идентичност и/или изразяване на пола, които не съвпадат напълно с пола, който им е бил приписан при раждането.

Разкриване: Разкриването се отнася до процеса на споделяне с други хора (приятели, съученици, учители, родители или други членове на семейството) на сексуалната ориентация, половата идентичност и/или интерсекс статуса. Младежите може да изберат да се разкрият, за да могат да изразят себе си и да бъдат открити за своята идентичност. В много случаи „откритостта“ на човек е „стратегическа“ (Orne, 2011 г.), което означава, че човек трябва да анализира и оцени отношението и убежденията на своя събеседник, преди да се разкрие пред него. Разкриването не е същото като това да бъдеш разкрит: когато човек бъде разкрит, неговата идентичност е споделена от други без неговото съгласие. Разкриването е важен въпрос, особено за младите хора, които отскоро изследват или приемат своята сексуална ориентация и/или полова идентичност. Разкриването в училище може да бъде тясно свързано с инциденти на тормоз от връстници в училището или в друг контекст (напр. кибертормоз) или негативни реакции от преподаватели и други училищни служители. Разкриването също така е „процесно“ (Liang, 1997 г.: 291-292; Chirrey, 2003 г.: 28), което означава, че не е единично събитие, което се случва веднъж, а по-скоро е нещо, което човек трябва да направи много пъти през живота си.

Хетеросексуален: Човек, който изпитва романтично и/или сексуално влечение към хора от „другия“ пол. Терминът се основава на схващането, че полът е бинарен, поради което се използва компонентът „хетеро-“.

Цисджендър: Човек, чиято полова идентичност е същата като пола, който му е бил приписан при раждането. Терминът се използва като противоположност на термина „транс“.



РЕФЕРЕНЦИИ:

- Brander, P., Oliveira, B., Gomes, R., Ondrácková, J., Keen, E., Surian, A., Lemineur, M-L., Suslova, O. (2002 г.). Compass: A manual on human rights education with young people. Council of Europe. Получено от: http://www.eycb.coe.int/compass/en/chapter_2/2_38.asp
- Chirrey, D. (2003 г.). 'I Hereby Come Out': What Sort of Speech Act Is Coming Out?. Journal of Sociolinguistics. 7(1). 24 - 37. 10.1111/1467-9481.00209.
- GALE (2018 г.). HOMBAT project: teacher training in Greece, Cyprus and Lithuania, Получено от <https://www.gale.info/en/projects/hombat-project>
- Dankmeijer, P. (2020 г.) My-ID Reader Sexual Diversity in Schools. Amsterdam: GALE Получено от: https://www.gale.info/doc/project-sense/IO2_My-ID_Reader_Sexual_Diversity_in_Schools_2019_EN.pdf
- GLSEN (n.d.), Guidelines for Respectful GSA spaces. Получено от: <https://www.glsen.org/activity/guidelines-respectful-gsa-spaces>
- Hall, R. (1982 г.). The classroom climate: A chilly one for women? Washington, D.C.: Association of American Colleges
- [Iowa State University](#) Center for Excellence in Learning and Teaching. (n.d). Inclusive Learning Environment Strategies. Получено от <https://www.celt.iastate.edu/teaching/creating-an-inclusive-classroom/creating-an-inclusive-learning-environment/>
- Ireland Department of Education. (2013 г.). Anti-Bullying Procedures in Schools. Получено от: <https://www.education.ie/en/Schools-Colleges/Information/Bullying/Anti-Bullying-Procedures-in-Schools.html>
- Lesta, S., Papageorgiou, K., Gabrieliute, V., Sabatauskaite, B. (2018 г.). HOMBAT Trainers Manual. Наръчникът е изготвен по финансирания от ЕС проект HOMBAT и предоставен от КМОР, Гърция.
- Liang, A. C. (1997 г.). The Creation of Coherence in Coming-Out Stories" in Livia, A., Hall, K. (ed.) (1997 г.) Queerly Phrased: Language, Gender, and Sexuality. New York, Oxford: Oxford University Press.
- Olweus, D. (1993 г.). Bullying at school: What we know and what we can do. (стр. 140). Malden, MA: Blackwell Publishing.
- Orne, J. (2011 г.). 'You Will Always Have to "Out" Yourself': Reconsidering Coming Out through Strategic Outness. Sexualities. 14(6). 681-703. DOI: 10.1177/1363460711420462.
- PikMyKid School Safety Company. (16 ноември 2018 г.) Teacher's to do list for creating a safe space in the classroom. Получено от: <https://www.pikmykid.com/how-to-create-a-safe-space-in-your-classroom/>
- SCI International (2019 г.). Free to be you and me. Toolkit for youth workers, volunteer coordinators and trainers. Получено от: <https://sci.ngo/resource/free-to-be-you-and-me/>



promoting sCHOOl environments
InClusivE of diversity based on SOGI

Координатор на проекта: КМОР

Адрес: Skoufa 75, Атина 106 80, Гърция

Email: kmop@kmop.gr

Уебсайт: <https://www.kmop.gr/>



Funded by the rights, Equality
and Citizenship (REC) Programme
of the European Union